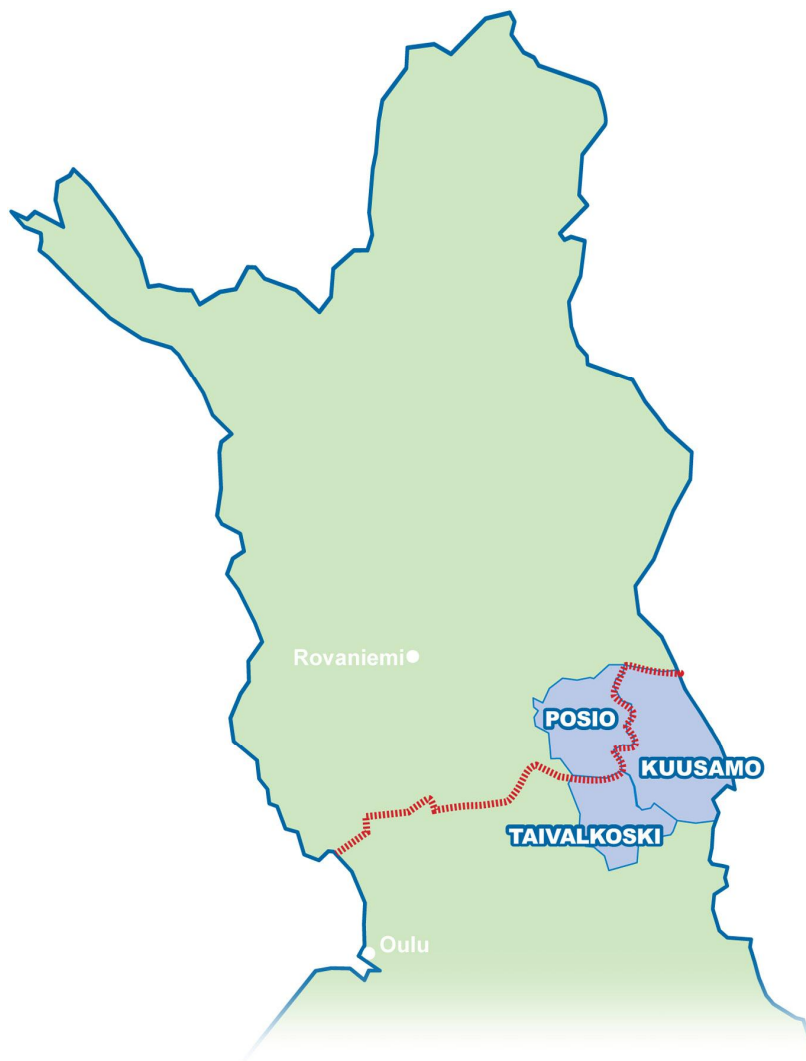

Kuusamon kaupungin sekä Posion ja Taivalkosken
kuntien

MAAKUNTALIITTOSELVITYS

16.9.2008

Koillis-Suomen aluekeskus
Ohjelmajohtaja Ville Skinnari
Asiantuntija, YTK Outi Soudunsaari

Koillis-Suomen seudulliselle aluekehitys- ja tulevaisuustoimikunnalle

Koillis-Suomen seudullinen aluekehitys- ja tulevaisuustoimikunta päätti 8.4.2008 teettää maakuntaliittoselvityksen niistä eduista, joita syntyisi Taivalkosken, Kuusamon ja Posion kuntien kuulumisesta yhden maakunnan liiton alueelle. Selvityksessä tuli paneutua erityisesti siihen, mitä kilpailuetua alueen yritykset saavat eri vaihtoehtojen yhteydessä. Samalla tuli selvittää kuntayhteisöjen näkökulma. Maakuntaliittoselvitys on luonteeltaan asiapohjainen, ja sen päämääränä on kerätä puolueettomasti maakuntakysymyksiin liittyviä tosiasioita. Selvityksen tulkinnan yhteydessä tulee faktojen rinnalla huomioida selvityksen aiheeseen liittyvä suuri tunnelataus. Selvityksen rakenne muodostuu *neljän eri näkökulman* ympärille. Selvityksen moniulotteisuuden johdosta huomion arvoisia seikkoja löytyy niin kulttuuri-historiasta, maakuntaidentiteettikysymyksistä kuin Lappi- nimen käytön oikeutuksesta jne. Kokonaisuutta tarkasteltaessa tulee muistaa, että maakuntavaihdos on lopulta aina poliittinen, kuntien itsenäinen päätös.

Aluehallinnollisesta näkökulmasta nyt on oikea hetki maakuntarajan muutoksille, mikäli siihen on aitoa halua. Aluehallinnon uudistamishankkeen ALKU:n yhteydessä on tausta-ajatuksena tiedostettu mahdolliset maakuntavaihdokset. Maakuntavaihdos on lähtökohtaisesti mahdollinen, jos vastustusta maakunnissa ei synny, hyvä yhteisymmärrys vaihdokseen liittyvien osapuolten välillä säilyy, eikä vaihdoksella ole vaikutusta maakuntien välisiin suhteisiin tai kokoon. Mikäli Koillis-Suomen aluekeskuksen kunnilla löytyy halua maakuntavaihdokseen, on hallinto- ja kuntaministeri Mari Kiviniemen suhtautuminen kyseisen alueen maakuntavaihdokseen lähtökohtaisesti myönteinen.

Sekä Lappi että Pohjois-Pohjanmaa kuuluvat yhdessä samaan NUTS II alueeseen. *Taloudellista näkökulmaa* sekä EAKR ja ESR -rakennerahastovaroja tarkasteltaessa voidaan todeta, että EU-tukia allokoidaan absoluuttista rahamäärää vertailtaessa enemmän Pohjois-Pohjanmaalle kuin Lappiin. Lappiin allokoidaan kuitenkin asukasta kohden enemmän EU-tukia kuin Pohjois-Pohjanmaan maakuntaan. Esimerkiksi vuonna 2008 Pohjois-Pohjanmaalle allokointiin EU-tukia 87,9 euroa asukasta kohti, kun taas Lapissa vastaava luku oli 100,7 euroa. Tämä ei tarkoita automaattisesti sitä, että Koillismaan seudulle allokointiaisi omaa asukaslukua vastaava tukisumma. Allokointiaviin tukiin vaikuttavat rahastoissa määriteltyjen minimiosuuksien lisäksi muun muassa alueilta nousevien hankkeiden laatu ja strateginen tärkeys. TE -keskuksen rahoituksesta voidaan todeta, että Koillismaan seutukunnalle kohdistettu rahoitus on laskenut vuodesta 2006 vuoteen 2007 21,63 %.

Mahdollinen maakuntavaihdos Lapin suuntaan on saanut vahvan kannatuksen *yrityselämän näkökulmasta* etenkin Ruka-Kuusamo matkailuyhdistyksen ja Kuusamon yrittäjien (hallituksen) lausunnoissa. Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset ovat kiistattomat, mutta Koillismaan seutukunnan kuntien mahdollinen liittyminen Lappiin ja liittymisen vaikutusten ennustaminen matkailun aluetaloudellisiin lukuihin on erittäin vaikeaa. Matkailun aluetaloudellinen merkitys on verrannollinen matkailuvirtojen määrään alueella. Matkailun aluetaloudelliseen merkittävyyteen ja matkailualueiden kilpailuun vaikuttaa vahvasti alueen matkailuimago.

Imagollisen näkökulman suhteen voidaan todeta, että Lappi-imagoa ja siitä saatavaa kilpailuetua ei voida euromääräisesti määritellä. Imagon kokonaisulottuvuuksia peilattaessa Lapin imagoon voidaan tehdä johtopäätöksiä siitä, mitkä imagolliset ulottuvuudet ovat vahvasti ja positiivisesti Lappi-imagossa mukana. Lappi-imagon vahvuudet ovat etenkin tunnettuudessa, julkisessa kuvassa sekä yhteiskuntavastuussa. Nämä positiiviset imagon ulottuvuudet mahdollistaisivat imagollisen kilpailuedun myös Koillis-Suomen aluekeskuksen yrityksille.

Ville Skinnari ja Outi Soudunsaari

SISÄLLYS

1	SELVITYSTYÖ.....	4
1.1	Lähtökohdat.....	4
1.2	Selvityksen luonne ja toteuttaminen.....	7
1.3	Selvityksen eteneminen ja aikataulutus.....	8
2	KOILLISMAA OSANA MAAKUNTAA.....	8
2.1	Maakunnat ja maakuntien liitot.....	8
2.2	Koillismaa Pohjois-Pohjanmaan maakunnan aluekeskuksena.....	9
2.3	Lappi vaihtoehtoisena maakuntana.....	10
2.4	Kulttuuri-historiallinen maakuntaidentiteetti.....	11
3	ALUEHALLINNOLLINEN NÄKÖKULMA.....	12
3.1	Aluehallinnon ja maakunnan liiton perusta.....	12
3.2	Aluehallinnon uudistamishanke ALKU ja sen tavoitteet.....	13
3.3	Hallinto- ja kuntaministeri Mari Kiviniemen kannanotto.....	14
3.4	ALKU:n ennakoidut vaikutukset aluetasolla.....	14
4	TALOUDELLINEN NÄKÖKULMA.....	15
4.1	Aluepoliittiset aluejaot.....	15
4.2	Maakunnat ja rahoitus.....	16
4.3	TE -keskukset.....	21
5	YRITYSELÄMÄN NÄKÖKULMA.....	24
5.1	Maakuntavaihdoskysymys, alueen yrittäjät ja matkailuelinkeino.....	24
5.2	Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset.....	25
6	IMAGOLLINEN NÄKÖKULMA.....	26
6.1	Imago.....	26
6.2	Alueellinen imago.....	26
6.3	Imagollinen kilpailuetu.....	28
6.4	Kuusamo-Lapland matkailualue ja Lappi-brändi.....	29
7	MUUTA HUOMIOITAVAA.....	30
7.1	Nykyisten käytäntöjen huomiointi.....	30
7.2	Maakuntavaihdos prosessina.....	31
7.3	Koillis-Suomen aluekeskuskuntien edustajien kannanotto.....	32
7.4	Koillismaa Lapin aluekeskuksena tulevaisuudessa?.....	35
8	LOPPUSANAT.....	36
	LÄHTEET.....	38
	LIITTEET.....	40

1 SELVITYSTYÖ

1.1 Lähtökohdat

Koillis-Suomi on aluekeskusohjelman luoma käsite maantieteellisestä alueesta, joka koostuu Kuusamon, Taivalkosken, Posion ja Sallan kunnista (kuvio 1). Aikaisemmin Koillis-Suomella on tarkoitettu hieman pohjoisemmaksi ulottuvaa aluetta, johon kuuluvat edellä mainittujen kuntien lisäksi muun muassa Pelkosenniemi ja Savukoski. (Koillis-Suomen aluekuvaus, [www-lähde.](#))

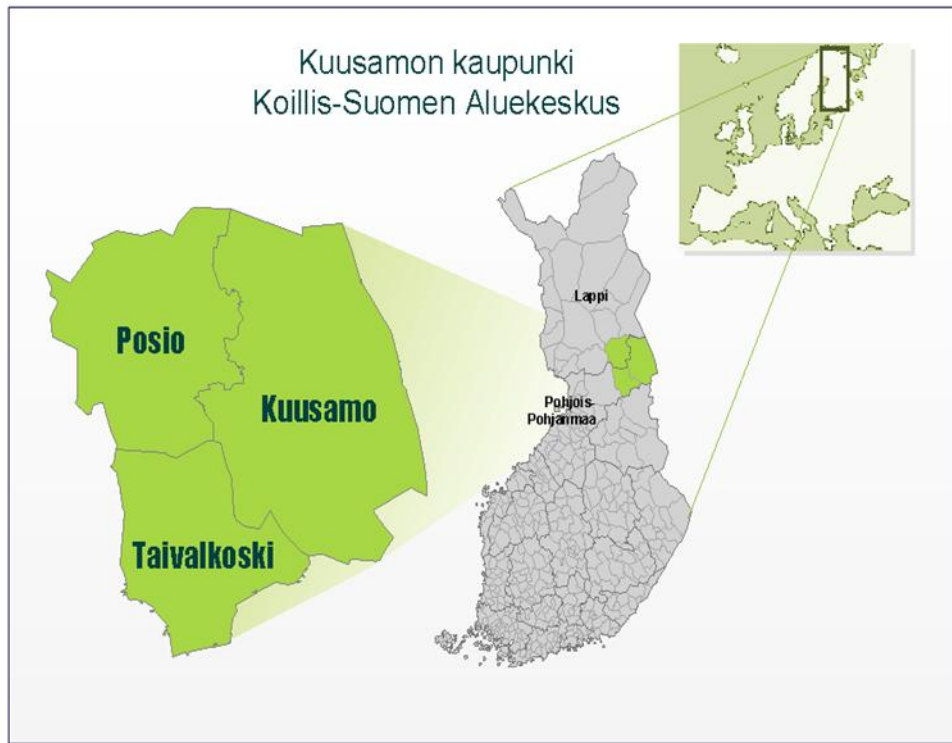
Kuvio 1. Koillis-Suomi: Kuusamo, Posio, Taivalkoski ja Salla (Kuva: Koillis-Suomen aluekeskusohjelma 2007-2010).

Toiminta-alueena Koillis-Suomella tarkoitetaan usein Kuusamon, Taivalkosken ja Posion muodostamaa aluetta, joka on myös alue, jolle julkisen sektorin, ihmisten ja yhteisöjen tekemä yhteistyö on keskittynyt ja syventynyt (Sallan kunnalla ja Kemijärven kaupungilla yhteistyösopimus Aluekeskusohjelman kanssa). Tätä aluetta kutsutaan myös Koillis-Suomen aluekeskuksen alueeksi. Alue on luontainen yhteistyöalue, jolla on riittävä väestö- ja yrityspohja turvaamaan toiminnallisuuden ja resurssit palvelujen tuotantoon ja kehittämiseen. (Koillis-Suomen aluekuvaus, [www-lähde.](#))

Koillis-Suomi sijoittuu Oulun ja Lapin läänin itäosiin. Naapurikuntia ovat Pudasjärvi Oulunkaaren seutukunnasta, Kemijärvi ja Salla Itä-Lapin seutukunnasta, Ranua ja Rovaniemi Rovaniemen seutukunnasta sekä Suomussalmi ja Puolanka Kehys-Kainuun seutukunnasta. Idässä alue rajoittuu Venäjään, joka on myös EU:n ulkoraja. (Koillis-Suomen aluekuvaus, [www-lähde.](#))

Koillis-Suomen aluekeskuksen alue muodostuu Kuusamon kaupungista sekä Taivalkosken ja Posion kunnista (kuvio 2). Alue on omaleimainen ja dynaaminen kaupunkiseutu, ja sen myönteinen vaikutus sekä merkityksellisyys ulottuu koko itäisen Pohjois-Suomen

kehittymiseen. Keskuskaupunki Kuusamo on Koillis-Suomen suurin kunta ja alueen kaupallinen sekä hallinnollinen keskus. (Koillis-Suomen Aluekeskusohjelma 2007–2010.)

Kuvio 2. Koillis-Suomen aluekeskuksen alue (Lähteenä Tilastokeskus, Seutunet www-sivusto).

Koillis-Suomen aluekeskuksen alueen kokonaispinta-ala on 12.001 km². Kuntataajamien etäisyydet toisistaan ovat seuraavat: Kuusamo-Posio 60km, Kuusamo-Taivalkoski 63km ja Taivalkoski-Posio 84km. Kaupunkiseudun merkitystä korostavat etäisyydet läheisimpiin, suurimpiin keskuksiin: Oulu 217 km, Kajaani 243 km, ja Rovaniemi 191 km. (Koillis-Suomen Aluekeskusohjelma 2007–2010.) Väkiluku Kuusamossa oli kesäkuun 2008 lopussa 16 853, Posiolla 4055 ja Taivalkoskella 4605. Yhteensä Koillismaalla alueella, mukaan luettuna myös Salla, väkiluku oli 29 848. (Kuusamoregion www-sivusto, aluekehitys ja tilastot.)

Koillismaan kuntien hallinnollinen hajanaisuus

Hallinnollisesti Kuusamo ja Taivalkoski kuuluvat Pohjois-Pohjanmaan maakuntaan ja Posio Lapin maakuntaan (kuvio 3). Kaikki kunnat kuuluvat EU:n tukialuejaossa Pohjois-Suomen tavoite 1- alueeseen sekä kansallisessa tukialuejaossa 1- tukialuseen.

Kuvio 3. Lääni- ja maakuntarajat Pohjois-Suomessa (Kuva [www-sivustolta luontoon.fi](http://www-sivustolta.luontoon.fi)).

Nykyisen Pohjois-Pohjanmaan aluekeskuskuntien, Kuusamon ja Taivalkosken, sekä Posion välillä olevat maakunnallisten ja läänin organisaation raja on vaikeuttanut kuntien välistä yhteistyötä. Vuonna 2006 tehty kuntaliitosselvitys Posion ja Taivalkosken kuntien sekä Kuusamon kaupungin yhdistymisestä ei päätnyt kuntaliitokseen, mutta säilytti kuntien väliseen yhteistyön, joka on painottunut elinkeinoelämän yhteistyöhön yhteisen kehittämissyhtiön kautta (Koillis-Suomen Kehittämissyhtiö Naturpolis Oy). Läänirajojen poistuessa vuonna 2010 ja aluehallinnon uudistamishankkeen käynnistyttyä kesäkuussa 2007 nousi ajankohtaiseksi kysymys Kuusamon, Posion ja Taivalkosken kuulumisesta yhden maakuntaliiton alueelle.

Keskustelu Kuusamosta ja Lapista sekä siitä, millä perusteilla Kuusamo voidaan mieltää kuuluvan Lappiin kuulumatta Lapin maakuntaan, on ollut esillä jo vuosia aikaisemmin muun muassa matkailussa käytetyn Kuusamo-Lapland -nimikkeen ja sen oikeellisuuden kautta. Kannanottoja keskusteluun on tullut niin Lapin kuin Pohjois-Pohjanmaan puolelta matkailuelinkeinon eri osapuolien ja edustajien kautta. Julkista keskustelua on käyty kansallisella tasolla (muun muassa Helsingin Sanomat, Kaleva, Lapin Kansa jne.)

Lapin liiton esitys Kuusamolle

Tämän maakuntaliitosselvityksen lähtökohta on Lapin liiton antama lausunto Valtiovarainministeriöön 14. maaliskuuta 2008. Tällöin Aluehallinnon uudistamishankkeen yhteydessä maakuntaliittoja ja alueita kuultiin aluejakojen valmistelussa. Lausunnon allekirjoittaneet, Lapin liiton maakuntajohtaja Esko Lotvonen ja kehittämissyhtiön johtaja Maiju Hyry käsittelevät kappaleessa "muuta huomioita aluejakoon" seutukuntayhteistyötä ja maakunnan rajat ylittävää yhteistyötä Itä-Lapin ja Koillis-Suomen välillä. Yhteistyötä on tehty erityisesti

matkailun kehittämisessä ja lausunnossa on nostettu esiin Kuusamon matkailussa käytetty Kuusamo-Lapland -brändi. Lausunnossa todetaan, että "tällä alueella tulisi selvittää, olisiko aiheellista siirtää maakuntien välistä rajaa niin, että Kuusamon kaupunki tulisi osaksi Lappia". (Lapin liiton lausunto Valtiovarainministeriölle, maaliskuu 2008.)

Koillis-Suomen seudullinen aluekehitys- ja tulevaisuustoimikunta päätti huhtikuussa 2008 teettää maakuntaliittoselvityksen niistä eduista, joita syntyisi Taivalkosken, Kuusamon ja Posion kuntien kuulumisesta yhden maakunnanliiton alueelle. Maakuntaliittoselvityksessä tuli toimikunnan esityksen mukaan paneutua erityisesti siihen, mitä kilpailuetua alueen yritykset saavat eri vaihtoehtojen yhteydessä (eurovirrat ja imago). Samalla tuli selvittää kuntayhteisöjen näkökulma (painoarvo maakunnallisessa päätöksenteossa ja imago). (Koillis-Suomen seudullisen aluekehitys ja tulevaisuustoimikunnan pöytäkirjanote 8.4.2008.)

Kuntien tai kaupunkien maakuntavaihdokset Suomessa

Kuntien tai kaupunkien maakuntavaihdokset ovat suhteellisen harvinaisia. Esimerkki onnistuneesta maakunnan vaihdoksesta on vuodelta 2005, kun Punkalaitumen kunta haki siirtoa Satakunnan maakunnasta Pirkanmaan maakuntaan. Valtioneuvos hyväksyi muutosehdotuksen ja Punkalaidun siirtyi Pirkanmaahan vuoden 2005 ensimmäisenä päivänä. Maakuntavaihdokset eivät ole kuitenkaan aina itsestäänselvyyksiä. Hausjärven ja Lopen kunnat sekä Riihimäen kaupunki hakivat vuoden 1997 tammikuussa maakuntavaihdosta Kanta-Hämeen maakunnasta Uudenmaan maakuntaan. Valtioneuvos hylkäsi muutoshakemuksen, ”koska seutukaava-aluejaon muuttamisella tulisi tässä tapauksessa olemaan varsin laajakantoisia aluerakenteellisiä seurauksia eikä esitettyä seutukaava-aluejaon muuttamista ole tässä vaiheessa pidettävä (mm. pääkaupunkiseudun hallinnon kehittämishankkeen johdosta) tarkoituksenmukaisena”. (Valtioneuvoston päätös N:o 1/5229/97.)

1.2 Selvityksen luonne ja toteuttaminen

Maakuntaliittoselvityksessä tarkastellaan alueen kuntien, Kuusamon, Taivalkosken ja Posion etuja kuulumisesta yhden maakunnan, Lapin tai Pohjois-Pohjanmaan, maakuntaliiton alueelle. Selvitys on luonteeltaan asiapohjainen, ja sen päämääränä on kerätä puolueettomasti maakuntakysymyksiin liittyviä tosiasioita. Selvityksen toteuttajina toimivat Koillis-Suomen kehittämissyhtiö Naturpolis Oy:n hallinnoimasta Koillis-Suomen Alukekeskusohjelmasta ohjelmajohtaja Ville Skinnari ja asiantuntija, YTK Outi Soudunsaari.

Vaikka maakuntaselvityksen luonne on faktapohjainen, tulee selvityksen toteuttamisen ja loppuraportin tulkitsemisen yhteydessä huomioida selvityksen aihepiiriin liittyvä suuri tunnelataus. Ajan kuluessa totuttu tapa asioida ja toimia sekä historia värittävät kuntalaisten näkökulmaa maakuntakysymyksissä, jolloin yleistä, yhtenevää mielipidettä on vaikeaa, jollei mahdotonta todeta. Tämän johdosta selvitys lähtee oikeanlaisesta kysymyksenasettelusta, jonka tuloksena saadaan eri näkökulmista koostuva kokonaisuus.

1.3 Selvityksen eteneminen ja aikataulutus

Maakuntaliittoselvitys toteutettiin toukokuun 2008- syyskuun 2008 aikana. Aikataulutuksessa huomioitavaa oli erityisesti se, että selvitys valmistuu kuntien päättäjien päätöksentekoa varten ennen syksyn 2008 kunnallisvaaleja.

Selvityksen aikataulutus ja pääteemat jakautuivat seuraavasti: toukokuun aikana toteutettiin taustaselvitys sidosryhmien kanssa sekä kysymyksenasettelu ja kesäkuussa koottiin haastatteluja Pohjois-Pohjanmaan- ja Lapin liitoilta. Heinäkuussa raportin kirjoitustyö pääsi kunnolla vauhtiin ja elokuussa raportin työstön ohessa haastateltiin kuntien ja kaupunkien virkamiehiä sekä toteutettiin muita selvityksen kannalta tärkeitä avainhaastatteluja. Hallinto- ja kuntaministeri Mari Kiviniemeä haastateltiin syyskuun 2008 alussa. Niinpä maakuntaliittoselvityksen julkistaminen siirtyi syyskuun puolelle, ja julkaisupäiväksi valittiin seudullisen aluekehitys- ja tulevaisuustoimikunnan kokouspäivä 16.9.2008.

2 KOILLISMAA OSANA MAAKUNTAA

2.1 Maakunnat ja maakuntien liitot

Suomessa on yhteensä 20 maakuntaa. Jokaisessa Suomen maakunnassa toimii maakunnan liitto, lukuun ottamatta Ahvenanmaan maakuntaa. Maakuntien liitot ovat kunnallisen itsehallinnon periaatteiden mukaan toimivia lakisääteisiä kuntayhtymiä. Liitot toimivat lakisääteisenä aluekehitysviranomaisena sekä maakuntakaavoitusviranomaisena ja ovat siten maakunnan johtavia suunnittelu- ja edunvalvontayksiköitä. Kunnalliseen demokratiaan nojaten ne ovat alueensa yhteisen tahdon muodostajia ja työskentelevät maakuntansa henkisen ja aineellisen hyvinvoinnin edistämiseksi. (Maakuntien liitot, www-lähde: <http://www.reg.fi/index.html>.)

Liittojen toimialaan kuuluu myös muita kuin laissa säädettyjä tehtäviä. Liitot toimivat maakunnan kehittämisen keskuksina. Ne ajavat maakunnan, sen kuntien, väestön ja elinkeinoelämän etuja, tuottavat tutkimuksia, suunnitelmia ja selvityksiä. Maakunnan liitto on myös maakunnan eri vaikuttajatahojen yhteistyöorganisaatio. (Maakuntien liitot, www-lähde: <http://www.reg.fi/index.html>.)

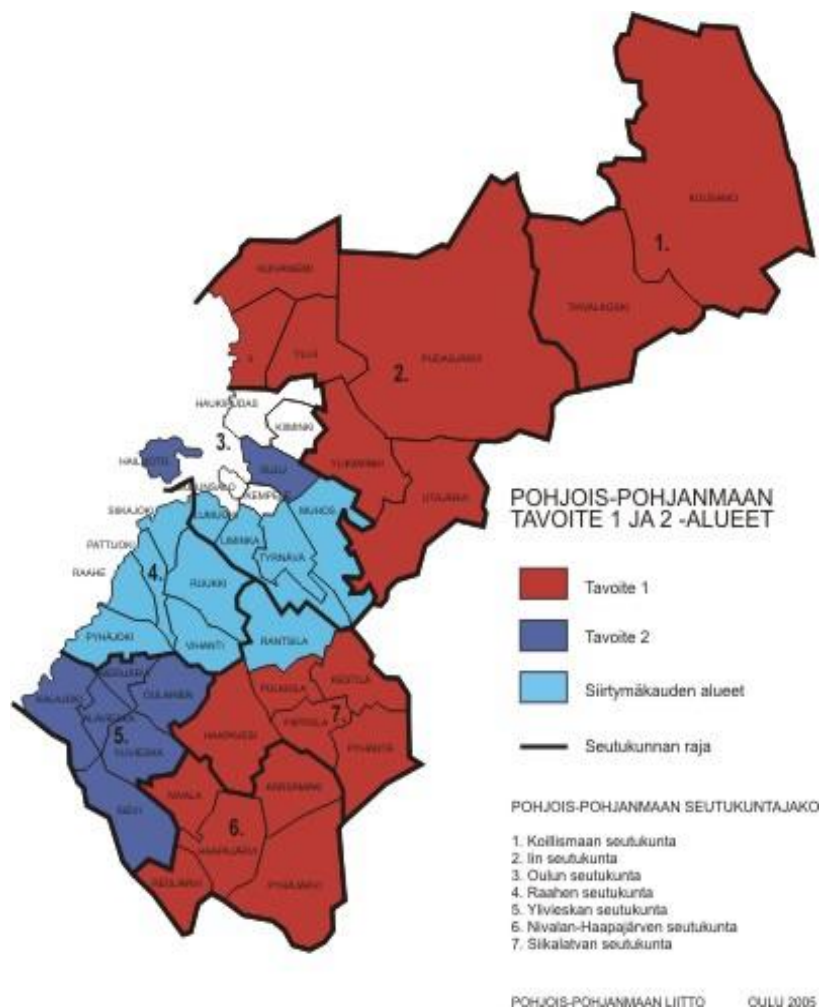
Maakunnan liiton tehtävät (Alueiden kehittämislaki, 7 §) ovat:

- vastata maakunnan yleisestä kehittämisestä ja toimia tällöin yhteistyössä valtion viranomaisten kanssa;
- vastata maakunnan suunnitteluun kuuluvasta maakuntaohjelman laatimisesta ja sen hyväksymisestä;
- valmistella maakuntaohjelman perusteella vuosittain maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma yhteistyössä valtion viranomaisten, kuntien ja muiden maakuntaohjelman rahoittamiseen osallistuvien kanssa sekä osaltaan hyväksyä maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma;
- vastata alueellisia rakennerahasto-ohjelmia koskevien ohjelmaehdotusten laatimisesta maakuntaa varten

- edistää kuntien seudullista ja muuta yhteistyötä sekä maakuntien välistä yhteistyötä ja yhteistyötä alueiden kehittämisen kannalta keskeisten julkis- ja yksityisoikeudellisten oikeushenkilöiden kanssa;
- seurata maakunnan ja sen osien kehitystä;
- hoitaa tehtäviinsä liittyviä kansainvälisiä asioita ja yhteyksiä; sekä
- hoitaa muut alueiden kehittämislainsäädetyt tehtävänsä.

2.2 Koillismaa Pohjois-Pohjanmaan maakunnan aluekeskuksena

Pohjois-Pohjanmaan maakuntaan kuuluvat seuraavat seutukunnat: Koillismaan-, Nivala-Haapajärven-, Raahen-, Lakeuden-, Oulun-, Oulunkaaren-, Siikalatvan- ja Ylivieskan seutukunnat (kuvio 4). Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelmassa Koillismaan seutukunta (Kuusamo ja Taivalkoski) nähdään yhtenä 1+3 -verkostoon kuuluvana aluekeskuksena. 1+3 -aluekeskusverkosto muodostaa kokonaisuudessaan maakunnan aluerakenteen perusrungon. Verkoston avulla lisätään alueiden osaamista ja valmiuksia sekä kohotetaan alueiden kehittämisedellytyksiä samalle viivalle. (Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2007–2010.)

Kuvio 4. Pohjois-Pohjanmaan seutukunnat (Pohjois-Pohjanmaan liiton [www-sivusto, http://www.pohjois-pohjanmaa.fi/graf/pptav12p.jpg](http://www.pohjois-pohjanmaa.fi/graf/pptav12p.jpg)).

Koillis-Suomi on profiloitunut aluekeskusverkostossa kansainvälisen ympärivuotisen matkailun, tietoyhteiskunnan sähköisten palveluiden, puuhun perustuvan tuotannon ja innovaatioiden kautta. (Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2007–2010.)

Strategisesti Koillismaan seutu nähdään erityisesti matkailullisesti vahvana ja elinvoimaisena Pohjois-Pohjanmaan itäisenä osana, jonka merkitys maakunnalle on ja tulee olemaan suuri. Pohjois-Pohjanmaan liiton ohjelmakoordinaattori Mari Rautiaisen mukaan Kuusamon seudun tulee jatkossakin pohtia vahvaa rooliaan Pohjois-Pohjanmaan maakunnassa, ja nähdä roolinsa etenkin maakunnan johtavana matkailukeskuksena (Pohjois-Pohjanmaan liiton ohjelmakoordinaattori Mari Rautiainen, haastattelu, kesäkuu 2008).

Pohjois-Pohjanmaan liiton maakuntajohtaja Pauli Harju toteaa, että koillismaalaisille Oulu ja Pohjois-Pohjanmaa on aina ollut luonnollinen asioimissuunta (Pohjois-Pohjanmaan liiton maakuntajohtaja Pauli Harju, haastattelu, kesäkuu 2008). Yhteistyötä Pohjois-Pohjanmaan liiton ja Koillismaan seutukunnan välillä voidaan Harjun mukaan kuvata varsin hyväksi, mutkattomaksi ja sen kaltaiseksi, jossa Koillismaan kehittäminen on perustunut omaehtoisuuteen eli niihin tarpeisiin, joita alueelta on tuotu esille ja ne tarpeet on pystytty sitomaan maakunnan kokonaisuuteen työnjakonäkökulman kautta (Pohjois-Pohjanmaan liiton maakuntajohtaja Pauli Harju, haastattelu, syyskuu 2008).

Pohjois-Pohjanmaan maakunnan profiloituminen matkailun maakunnaksi lähtee Pauli Harjun mukaan Koillismaasta liikkeelle. Koillismaan ainutlaatuinen panos maakunnalle tulee esiin matkailun lisäksi myös puunjalostuksen suhteen. Puunjalostusta Pohjois-Pohjanmaasta löytyy muualtakin, mutta ilman Koillismaan panosta maakunta panostus olisi huomattavasti ”kevyempää”. Matkailun rooli alueellisessa kehittämisessä nähdään Pohjois-Pohjanmaan suunnassa vahvana tulevaisuudessakin. Maakuntaohjelman päivitys käynnistyy lähiaikoina ja Harjun mukaan ei ole olemassa syytä, miksi matkailun osalta painopistettä tulisi siirtää johonkin muualle. (Pohjois-Pohjanmaan liiton maakuntajohtaja Pauli Harju, haastattelu, syyskuu 2008).

2.3 Lappi vaihtoehtoisena maakuntana

Lapin maakuntaan kuuluu kuusi seutukuntaa: Itä-Lapin seutukunta, Kemi-Tornio, Pohjois-Lapin seutukunta, Rovaniemen seutu, Torniolaakso sekä Tunturi-Lappi (kuvio 5). Posion kunta kuuluu Itä-Lapin seutukuntaan yhdessä Kemijärven, Pelkosenniemen, Sallan ja Savukosken kanssa.

Lapin maakuntaohjelmassa (2007–2010) maakunnan strategia muotoillaan seuraavasti: "Maakuntaohjelman strategisena tavoitteena on lisätä kilpailukykyä, taloudellista kasvua ja yrittäjyyttä sekä parantaa työllisyyttä luomalla uusia työpaikkoja ja säilyttämällä nykyisiä. Strategia kohdistuu ensisijaisesti olemassa olevan yritystoiminnan kasvumahdollisuuksien parantamiseen ja uuden yritystoiminnan syntymisedellytysten lisäämiseen. Tavoitteena on luoda väestölle toimeentulon mahdollisuudet niin, että muuttotase kääntyy positiiviseksi ja väkiluvun pieneneminen pysähtyy. Erityisesti tavoitellaan nuorten ja osaajien poismuuton hillitsemistä ja tulomuuton lisäämistä. Palvelurakenne turvataan koko maakunnassa."

Kuvio 5. Lapin maakunnan seutukunnat (<http://www.lapinliitto.fi/esittely/skjako.jpg>)

Kulttuuri-historiallinen maakuntaidentiteetti

Koillis-Suomen aluekeskuskuntien kulttuuri-historiallinen tausta on syntynyt vuosisatojen kuluessa, muttei kuitenkaan ole täysin yhtenevä. Esimerkiksi Kuusamolla on vahvat, monen vuosisadan mittaiset siteet Ouluun ja Pohjois-Pohjanmaahan, mutta sidoksia on syntynyt historian aikana myös Lappiin. Tässä selvityksessä aihetta selventää filosofian tohtori h.c. Samuli Onnela, joka taustoittaa Koillis-Suomen aluekeskuksen kuntien kulttuuri-historiaa seuraavasti:

Pitkässä historian saatossa, ja ainakin siitä lähtien kun veronkantokirjat ulottuvat 1500-luvun puoleen väliin saakka, sekä Kuusamo että Posio kuuluivat Kemin Lappiin erillisinä lapinkylinä. Kuusamo oli Maanselän lapinkylä ja Posio Kitkan lapinkylä ja niistä koottiin Kemin Lapin asukkaille kuuluvat verot. Ne olivat myös saman tuomiokunnan alaisia, mutta usein erillisiä kärjäkuntia.

Ne saivat savolaisperäisen uudisasutuksen 1600-luvun puolivälistä alkaen. Varsin pian – ehkä puolessa vuosisadassa – puhdas metsästäjäkalastaja-saamelainen kulttuuri häipyi sekä sulautumalla savolaisperäiseen uudisasukasväkeen että myös lappalaisten/saamelaisten siirtyessä Kuolajärven, Sompion ja Kemi(n)kylän alueille. Sulautuminen tapahtui useimmissa tapauksissa sovinnollisesti, mutta ei kuitenkaan ilman asianmukaisten, joskus kovienkin kärjäjäsentien jälkeen.

Näin tälle Kemin Lapin metsästäjä-kalastajakulttuurin alueelle syntyi kulttuuri, jossa pronhoidon malli otettiin lappalaisilta ja kehitettiin sitä seuraavina vuosisatoina nykyiseen muotoonsa. Etelästä, lähinnä Kainuusta tuotiin savolainen kaskikulttuuri.

Siviilihallinnon puolella nämä kylät kuuluivat siis Kemin Lappiin ja Länsi-Pohjan (Västerbotten) lääniin aina vuoteen 1775, jolloin Kuusamon seutu otettiin perustettuun Oulun lääniin.

Kirkollisesti nämä kaksi Lapin kylää kuuluivat Kemin seurakuntaan, sitten Kuusamon seurakuntaan kunnes Posio, siis entinen Kitkan lapinkylä, muodostettiin sekä vanhan Kitkan, Maanselän/Kuusamon, Kuolajärven/Sallan, Kemijärven, Pudasjärven, Ranuan, Rovaniemen ja Taivalkoskenkin alueista. Seurakunnallinen itsenäisyys annettiin senaatin päätöksellä 1908, vaikka omaksi seurakunnaksi päästiin vasta 1925. Kuntana Posio aloitti 1926.

Kun Lapin lääni perustettiin 1936 – aloittaen 1938 – Posio liitettiin uuteen Lapin lääniin, Kuusamo ja Taivalkoski jäivät vanhaan Oulun lääniin. Tässä vaiheessa kuusamolaiset taistelivat kovasti Lapin lääniin liittämistä vastaan; heidän mielestään Kuusamolla ei olisi koskaan ollut mitään yhteyksiä pohjoiseen eikä siis Rovaniemeenkään, josta tuli uuden läänin pääkaupunki.

Taivalkoski ja Kuusamo ovat jo vuodesta 1775 lähtien olleet osa Pohjois-Pohjanmaata eli Oulun lääniä eikä Länsi-Pohjaa tai Kemin Lappia tai Lapin lääniä. Kuusamo ja Taivalkoski ovat näin ollen olleet jo lähes 250 vuotta yhtä ja samaa Oulun lääniä ja Pohjois-Pohjanmaan maakuntaa. Reino Rinteen ajamana erityisesti Kuusamon aluetta on kutsuttu myös Koillismaaksi, joka ei kuitenkaan ole saanut maakunnan asemaa.

Kulttuurihistoriallisesti kielen osalta Kuusamo ja Posiokin ovat selkeästi savolaismurteista, Taivalkoski ei niin selkeästi. Kansan kulttuurin kohdalla voidaan kuitenkin kaikki nämä alueet laskea itäiseen kansankulttuurin alueeseen. Uskonnollisten herätysliikkeiden osalta voidaan todeta, että lestadiolaisuuden niin sanottu rauhanyhdistysläisyys eli vanhoilliset on koko alueen vaikuttavin lestadiolaisryhmä. Uusheränneitä ja pikkuesikoisia ei ole läheskään niin paljon.

Jos ajatellaan pitkässä juoksussa niin sanottuja maakunnallisia aluesidonnaisuuksia, ovat sekä Kuusamo että Posio luonnollisia Lapin alueeseen liittyviä, Taivalkoski ei niinkään selvästi. Jos yksinkertaistetaan, niin hallinnollisia nimiä käyttäen Posio ja Kuusamo ovat olleet yhtä kauan siteissä pohjoiseen eli Kemin Lapin kulttuuriin ja Lappiin kuin sitten myös Pohjanmaahan (Pohjois-Pohjanmaahan). Se, että Taivalkoski asettuu selkeästi vanhan Kemin Lapin kulttuurin ja pohjalaisen kulttuurin välimaastoon, on siirtämässä sitä voimakkaammin Pohjois-Pohjanmaan maakuntaan.

3 ALUEHALLINNOLLINEN NÄKÖKULMA

3.1 Aluehallinnon ja maakunnan liiton perusta

Aluehallinto perustuu Suomessa maakuntajakolakiin. Maakuntien aluejaosta ja maakuntien lukumäärästä säädetään maakuntajakolaissa 11.12.1997 (1159/1997). Maakuntajakolain 1 §:n 1 momentissa todetaan seuraavasti: "alueiden kehittämistä ja alueiden käytön suunnittelua varten maa jaetaan maakuntiin. *Maakunnaksi määrätään alue, johon kuuluvat kunnat muodostavat toiminnallisesti ja taloudellisesti sekä alueen suunnittelun kannalta tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden.* "

Valtioneuvosto päättää maakuntien lukumäärän, alueet ja nimet asianomaisia maakuntien liittoja ja kuntia kuultuaan. Ennen esittelyä valtioneuvostolle asiasta on pyydyttävä alueiden käytön suunnittelusta vastaavan ministeriön lausunto. Valtion aluehallintoviranomaisten toimialueiden tulee perustua maakuntajakoon niin, että toimialue muodostuu yhdestä tai useammasta maakunnasta. (Maakuntajakolaki 1159/1997, 1§, 2 ja 3 momentti.)

3.2 Aluehallinnon uudistamishanke ALKU ja sen tavoitteet

Tämän selvityksen lähtökohta sitoutuu yhteen Aluehallinnon uudistamishankkeen (ALKU) kanssa. Kuten Lapin liiton maakuntajotaja Esko Lotvonen toteaa, alkoi Lapin liitto pohtia uudestaan aluehallintojakoa ALKU:n johdosta, jolloin Kuusamon liittymistä Lappiin voitiin ajatella olevan mahdollista. (Esko Lotvonen, haastattelu, kesäkuu 2008.)

Hallinto- ja kuntaministeri Mari Kiviniemi asetti 29.6.2007 Aluehallinnon uudistamishankkeen hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmän puolelta asiaa. Aluehallinnon uudistamishankkeen ALKU:n taustat ulottuvat pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelmaan, jossa aluehallinnon uudistaminen on linjattu seuraavasti:

"Hallintoa uudistetaan ja kansanvaltaistetaan. Lääninhallitusten, työvoima- ja elinkeinokeskusten, muiden piirihallintoviranomaisten ja maakuntien liittojen työnjako täsmennetään, päällekkäisyydet poistetaan ja vähennetään hallintoviranomaisten määrää. Samassa yhteydessä arvioidaan niiden aluejakoja. Nykymuotoisen lääninhallinnon tehtävät organisoidaan uudelleen ja valtion aluehallintoa uudistetaan kokoamalla lupa-, valvonta- ja oikeusturvatehtäviä yhteen. Kehittämissä poliittista toimivaltaa siirretään kansanvaltaiseen ohjaukseen. Selvitetään aluekehittämisen voimavarojen kokoamista valtion talousarviossa maakunnittain ja ministeriöittäin yhdelle momentille ja niiden päättämisestä siirtää alueille. Valmistelu käynnistetään välittömästi ja uudistukset toteutetaan vuoteen 2010 mennessä."

Sisäasianministeriön asettamispäätöksessä (29.6.2007) todetaankin, että hallitusohjelman mukaan mahdollistetaan erilaiset aluekehitystä ja -rakennetta vahvistavat alueelliset hallintokokeilut maakuntien ja kuntien niin halutessa. Tästä johtuen aluehallinnon uudistamishankkeen tehtävien ja toimivaltuuksien kehittämisen osalta yhdeksi tavoitteeksi on nimetty selvitys siitä, millaisia aluekehitystä ja -rakennetta sekä kansalaisten vaikuttamismahdollisuuksia vahvistavia alueellisia hallintokokeiluja on mahdollista toteuttaa maakuntien ja kuntien niin halutessa.

Valmisteluryhmä ehdottaa ALKU-hankkeen väliraportissa, että valtion aluehallinto kootaan kahteen uuteen viranomaiseen: elinkeino-, liikenne- ja luonnonvarakeskukseen (ELLU) ja aluehallintovirastoon (ALLU). ELLUUN kootaan luonnonvaroihin ja ympäristöön, liikenteeseen ja infrastruktuuriin, työvoimaan, elinkeinoihin sekä osaamiseen ja kulttuuriin liittyviä tehtäviä. ALLU puolestaan vastaa lainsäädännön toimeenpanosta, toimeenpanon ohjauksesta, sekä lainsäädännön toteutumisen valvonnasta. (Valtiovarainministeriö, ALKU-hankkeen Aluejakotyöryhmän väliraportti.)

Maakuntaohjelman roolia vahvistetaan yhdistämällä nykyistä tiiviimmin sen laadintaan erityisohjelmat ja hallinnonaloittain laadittavat kehittämisohjelmat. Maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma kytetään nykyistä tiiviimmin osaksi keskushallinnon ja alueiden välistä tulosohjausprosessia. Tämä tarkoittaa etenkin sitä, että aluekehittämiseen käytettävät julkiset kehittämisvarat ohjataan entistä kattavammin alueella hyväksytyihin painopisteisiin.

Maakunnan liitto on vetovastuussa alueiden strategiaperusteisesta kehittämisestä, vastaa eräistä alueiden kehittämiseen liittyvistä lakisääteisistä tehtävistä ja vastaa kuntien maakunnille antamista tehtävistä. Lisäksi liittojen päätösvaltaa aluekehittämisrahoituksen käytössä lisätään. (ALKU -hankkeen tilannekatsaus, Väliraportti, 9.4.2008.)

Aluehallinnon uudistamishanke etenee poliittisten linjausten jälkeen toimeenpanon valmistelun organisointiin. Hallituksen esitykset ehdotusten edellyttämiksi säädösmuutoksiksi tulee valmistella vuoden 2008 loppuun mennessä, jonka jälkeen esitykset menevät eduskuntaan keväällä 2009. Uudistukset toteutetaan vuoteen 2010 mennessä.

3.3 Hallinto- ja kuntaministeri Mari Kiviniemen kannanotto

ALKU-hankkeen yhteydessä on tiedostettu se, että hanke voi synnyttää päätöksiä kuntien tai kaupunkien maakuntavaihdoksiin. Hankkeen peruslähtökohdissa eivät tällaiset vaihdokset ole mukana siinä mielessä, että erityisesti näitä maakuntarajoja katsottaisiin siitä näkökulmasta mikä kunta minnekin kuuluu. Tausta-ajatuksena ja oletuksena on kuitenkin ajateltu, että tämä voi tulla esille. (Hallinto- ja kuntaministeri Mari Kiviniemi, haastattelu, syyskuu 2008.)

Ministeri Kiviniemen näkemys kunnan tai kaupungin maakuntavaihdokseen tapauksissa, joihin ei liity kuntajaon muutosta on selkeä:

"jos maakuntavaihdos tapahtuu hyvässä yhteisymmärryksessä kaikkien osapuolten kanssa eli kunta on päätökseen (vahvasti) sitoutunut ja maakunta, minne kunta tai kaupunki on menossa, on halukas siihen. Samoin myös luovuttavan maakunnan tulee nähdä vaihdos järkeväksi tai maakunta ei ainakaan näe mitään syytä vastustaa vaihdosta. Tällaisissa tapauksissa on helppo antaa vaihdoshankkeille siunaus, jos vaihdoksella ei todellakaan ole mitään isompaa vaikutusta muuten maakuntien välisiin suhteisiin tai kokoon maakunnan asukasluvun osalta."

Koillis-Suomen aluekeskuksen kuntien maakuntavaihdokseen Kiviniemi suhtautuu samalla tavalla kuin maakuntavaihdoksiin yleensä. Ministeri Kiviniemi näkee, että:

"nimenomaan siellä (Koillismaan aluekeskuksen alueella) näillä (vaihdoksilla) ei niin dramaattista vaikutusta olisi myöskään maakuntien kokoon tai laajemmin niiden (maakuntien) välisiin suhteisiin. Siinä mielessä suhtautuminen maakuntavaihdoksiin olisi lähtökohtaisesti myönteinen, jos vain halua alueelta löytyy"

Ministeri Kiviniemi toteaa, että:

"tässä yhteydessä (ALKU-hanke) on hyvä sauma tehdä muutoksia maakuntarajoihin, kun joka tapauksessa tapahtuu hallinnossa paljon. Jos sellaista halua ja intoa on, niin nyt on se paikka"

3.4 ALKU:n ennakoitut vaikutukset maakunta- ja kuntatasolla

Aluehallinnon uudistamishankkeen vaikutuksia ei pystytä luonnollisesti etukäteen tarkasti arvioimaan, mutta ennakoituja vaikutuksia aluetasolla voidaan pohtia Lapin liiton maakuntajohtaja Esko Lotvosen, Pohjois-Pohjanmaan liiton maakuntajohtaja Pauli Harjun sekä hallinto- ja kuntaministeri Mari Kiviniemen näkemysten kautta.

Pohjois-Pohjanmaan liiton maakuntajohtaja Pauli Harju (haastattelu, kesäkuu 2008) ei näe suuria aluetason vaikutuksia, joita aluehallinnon uudistamishankkeesta seuraisi. Harju näkee muutoksen etenkin maakuntaohjelman ja sen toimintasuunnitelman merkityksen vahvistumisena, jolloin asia koskee myös kuntia ja samalla kuntien kasvavaa vaikutusmahdollisuutta.

Lapin liiton maakuntajohtaja Esko Lotvonen näkee ALKU -hankkeen vaikutuksina sen, että maakuntien rooli valtionrahoituksen kohdentumisessa lisääntyy, strategiat ja maakunnalliset resurssit mahdollisesti tulevat entistä vahvemmin elinkeinopolitiikan kehittämiseen. Kun Suomen aluekehittäminen perustuu pitkälti maakuntavetoiseen poliittiseen päätäntään, uskoo Lotvonen, että jatkossa tämä tulee korostumaan entistä vahvemmin. Lotvosen mukaan: "kuntien roolina on määrittellä tavoitteet ja kehittämispolitiikka kasvaa. Tietysti ne kunnat jotka ovat vahvoja toimijoita, heidän näkemyksensä painaa aika pitkälti ja sitä kautta isot kunnat voivat määrittää kehittämisen suuntaa aika vahvasti." (Lapin liiton maakuntajohtaja Esko Lotvonen, haastattelu, kesäkuu 2008).

Hallinto- ja kuntaministeri Mari Kiviniemen mukaan ALKU -hankkeen vaikutus kuntatasolla on lähtökohdiltaan välillistä. Ministeri Kiviniemi toteaa, että "kunnat toimivat maakunnan liitoissa ja ALKU -hankkeen myötä maakuntien liitoille tulee jonkin verran enemmän tehtäviä sekä vaikutusvaltaa." (Hallinto- ja kuntaministeri Mari Kiviniemi, haastattelu, syyskuu 2008.)

4 TALOUDELLINEN NÄKÖKULMA

4.1 Aluepoliittiset aluejaot

Vuoden 2007 alusta Suomi jakaantui kansallisessa valtioneuvoston aluejaossa EU:n tukisäännön mukaiseen valtioneuvoston alueeseen, joka jakaantuu 1 ja 2 -tukialueisiin ja muuhun alueeseen, joka on tukialue 3. Kuusamon seutukunta kuuluu tukialueeseen 1. (Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2007–2010.)

EU:n rakennepoliittisessa aluejaossa Pohjois-Pohjanmaa on kuulunut vuoden 2007 alusta lähtien Pohjois-Suomen NUTS II -alueeseen yhdessä Lapin ja Keski-Pohjanmaan maakuntien kanssa (kuvio 6). Alueella toteutetaan EU:n rakennerahastojen Alueellinen kilpailukyky ja työllisyys-tavoitetta ja Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitetta. (Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2007–2010.) Euroopan aluekehitysrahaston rahoitus Pohjois-Suomen ohjelmaan on 311 milj. euroa. Tästä erityismäärärahan osuus on 56 prosenttia. Erityismääräraha, 35 euroa/asukas/vuosi, myönnetään kaiken sen rahoituksen lisäksi, johon kyseiset alueet muuten ovat oikeutettuja. (Pohjois-Suomen EAKR -toimenpideohjelma 2007–2013.)

Kuvio 6. NUTS II -alue, Pohjois-Suomen ohjelma-alue 2007–2013. (Kuva:Lapin liiton www-sivut).

Suoraan alueelle kohdentuvien kansallisten aluekehittämisvarojen ja alueelle suuntautuvan EU-rahoituksen viitteellisen, vuosittaisen jakautumisen mukaan *Pohjois-Pohjanmaalle allkoitu rahoitusosuus on 77,039 milj. euroa, kun taas Lapin rahoitusosuus jää 55,114 milj. euroon. Tästä EAKR -ohjelman rajoitusosuus Pohjois-Pohjanmaalla on 53,9% ja Lapilla 46%.* (Pohjois-Suomen EAKR -toimenpideohjelma 2007–2013, 32.)

4.2 Maakunnat ja rahoitus

Maakunnille suunnattua rahoitusta voidaan tarkastella alueellisen kilpailukyky ja työllisyys - tavoitetta toteuttavien Euroopan aluekehitysrahaston ja Euroopan sosiaalirahaston alueellisten osioiden kautta.

Euroopan aluekehitysrahasto EAKR

Pohjois-Suomen kilpailukyky- ja työllisyysohjelman strategiana on alueen innovaatiokilpailukykyyn lisääminen, yritysten kasvun edistäminen, saavutettavuuden parantaminen ja vetovoimatekijöiden vahvistaminen. Strategiaa toteuttavat toimet ryhmitellään kolmelle toimintalinjalle sekä tekniseen tukeen. Toimenpiteitä toteutetaan sekä kehittämishankkeilla että tuotannollisilla ja infrastruktuuri-investoinneilla. (Lapin maakunnan yhteistyöasiakirja 2008–2009, 6.)

Toimintalinjat (TL) ovat seuraavat: toimintalinja 1: yritystoiminnan edistäminen, toimintalinja 2: innovaatiotoiminnan ja verkostoitumisen edistäminen sekä osaamisrakenteiden vahvistaminen; sekä toimintalinja 3: alueiden saavutettavuuden ja toimintaympäristön parantaminen.

EAKR -toimenpideohjelmassa rahoitussuhteet ovat EAKR 50 % ja kansallinen julkinen (valtio) 50 %. Kansallisesta julkisesta rahoituksesta kuntarahoituksen osuus on

valtioneuvoston päätöksen mukaan 23.4 %. Rahoitussuhteet ovat samat molemmilla maakunnilla.

Pohjois-Pohjanmaa käyttää ohjelman rahoituksesta 35,6 % liittymissopimuksen mukaisille alueille (entinen tavoite 1 -alue). Koillis-Suomi on yksi liittymissopimukseen kuuluvista neljästä alueesta. Kolme muuta aluetta ovat Oulunkaaren-, Siikalatvan- ja Nivala-Haapajärven seutukunnat. Pohjois-Pohjanmaahan kuuluvat muut alueet saavat 64,4 % kansallisen rakennestrategian mukaan. Lapin maakunta kuuluu kokonaisuudessaan tavoite 1 alueeseen.

Pohjois-Pohjanmaan yhteistyöasiakirjassa varat on osoitettu kullekin toimintalinjalle siten, että TL 1 saa 32 %, TL2 saa 39 % ja TL 3 saa 25 %. TL 4 eli tekninen tuki saa 4 %. (Pohjois-Pohjanmaan yhteistyöasiakirja 2008–2009, 4.)

Euroopan sosiaalirahasto ESR alueellinen osio

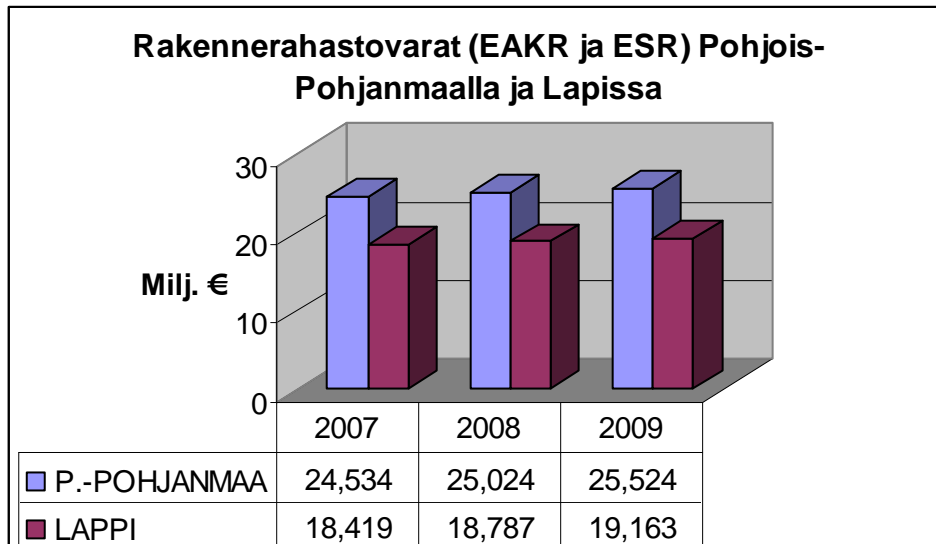
Manner-Suomen ESR-toimenpideohjelman strategiana on kehittää valmiuksia reagoida rakennemuutostilanteisiin, edistää yrittäjyyttä sekä kehittää työorganisaatioiden toimintatapoja tuottavuuden ja innovaatioiden edistämiseksi. Työllisyyttä ja työmarkkinoiden kohtaantoa parannetaan, osaamistasoa nostetaan, rakennetyöttömyyttä ja syrjäytymistä ehkäistään sekä varaudutaan työvoiman ikääntymiseen. Lisäksi toteutetaan aktiivisia maahanmuuttopoliittisia toimenpiteitä unionin jäsenvaltioiden ja alueiden välisenä yhteistyönä. Strategiaa toteuttavat toimet ryhmitellään neljälle toimintalinjalle sekä tekniseen tukeen. (Lapin maakunnan yhteistyöasiakirja 2008–2009, 11.)

ESR -toimenpideohjelmassa rahoitussuhteet ovat EAKR- ohjelmaa vastaavat: ESR 50% ja kansallinen julkinen (valtio) 50%. Kansallisesta julkisesta rahoituksesta kuntarahoituksen osuus on valtioneuvoston päätöksen mukaan 23.4 %. Rahoitussuhteet ovat samat molemmilla maakunnilla. Pohjois-Pohjanmaan on ESR -rahoituksen osalta suunnattava tavoite 1-alueille vähintään 51,3 % maakunnan ESR -kehyksestä. Lapin maakunta kuuluu kokonaisuudessaan tavoite 1 -alueeseen.

Toimintalinjat ovat seuraavat: toimintalinja 1: työorganisaatioiden, työssä olevan työvoiman ja yritysten kehittäminen sekä yrittäjyyden lisääminen, toimintalinja 2: työllistymisen ja työmarkkinoilla pysymisen edistäminen sekä syrjäytymisen ehkäisy, toimintalinja 3: työmarkkinoiden toimintaa edistävien osaamis- ja palvelujärjestelmien kehittäminen; sekä toimintalinja 4: jäsenvaltioiden ja alueiden välinen yhteistyö ESR-toiminnassa.

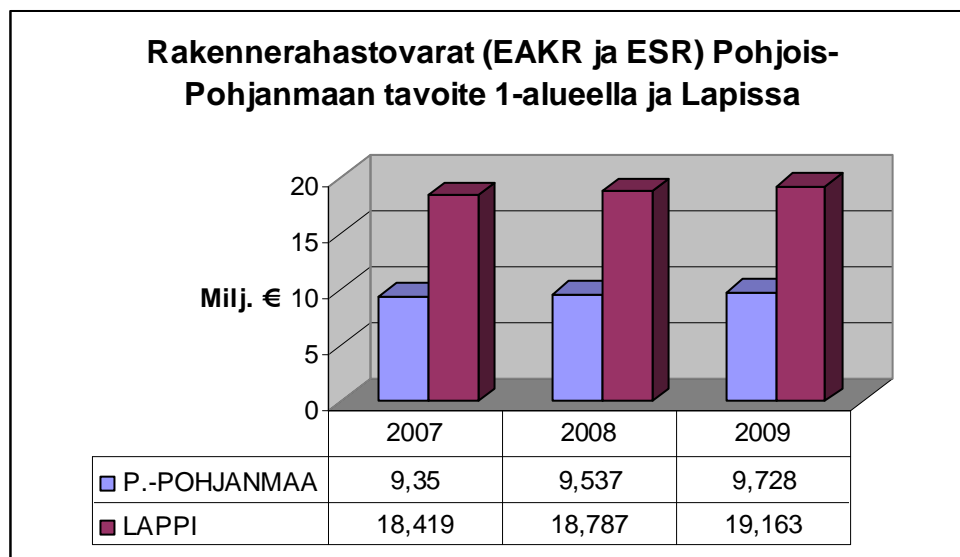
Maakuntien rahoitus

EAKR ja ESR -rakennerahastovarat on laskettu Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin maakuntien Yhteistyöasiakirjojen 2008–2009 tietojen pohjalta. Laskelmissa on huomioitu pelkästään puhdas EU-raha, toisin sanoen luvut on laskettu ilman valtion osuuksia, kuntarahoitusta sekä muuta julkista (muu julkinen 0%). *EAKR ja ESR -rakennerahastovaroja tarkasteltaessa voidaan todeta, että EU-tukia allokoidaan absoluuttisena rahamääränä katsoen enemmän Pohjois-Pohjanmaan maakuntaan kuin Lapin maakuntaan* (kuvio 7). Pohjois-Pohjanmaan rakennerahastojen suuruus on vuonna 2008 noin 25 miljoonaa euroa ja vuoden 2009 arviossa noin 25,5 miljoonaa euroa. Lapissa rakennerahastovarat ovat vuonna 2008 noin 18,8 miljoonaa euroa, ja vuonna 2009 taas arvioidut 19,1 miljoonaa euroa. *Prosentuaalisesti Pohjois-Pohjanmaalle allokoitiin EU-tukea vuonna 2007, 2008 sekä vuoden 2009 arvion mukaan 33,2 prosenttiyksikköä enemmän kuin Lapille.*

Kuvio 7. Rakennerahastovarot Pohjois-Pohjanmaalla ja Lapissa.

Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin maakuntien rakennerahastovaroja vertailtaessa Koillismaan seutukunnan näkökulmasta tulee erityisesti huomioida se, että Koillismaan seutukunta (Kuusamo ja Taivalkoski) kuuluu tavoite 1-alueeseen eli liittymissopimuksen mukaiseen alueeseen. Tällöin tulee kyseisten maakuntien rakennerahastovaroja (EAKR ja ESR) vertailtaessa huomioida se "kokonaispotti", johon Koillismaan seutukunta voi vaikuttaa ja josta tukirahat Koillismaan seutukunnan alueelle jaetaan. Pohjois-Pohjanmaan maakunnassa puhutaan siis minimimääräisestä summasta, joka tavoite 1 -alueelle tulee vähintään allokoida (EAKR 35,6 % ja ESR 51,3 %). Tällöin Pohjois-Pohjanmaan rakennerahastovarot, jotka ovat Koillismaan seutukunnan näkökulmasta saavutettavassa kokonaispotissa, ja Lapin rakennerahastovarot suhteutuvat toisiinsa kuvion 8 mukaisesti.

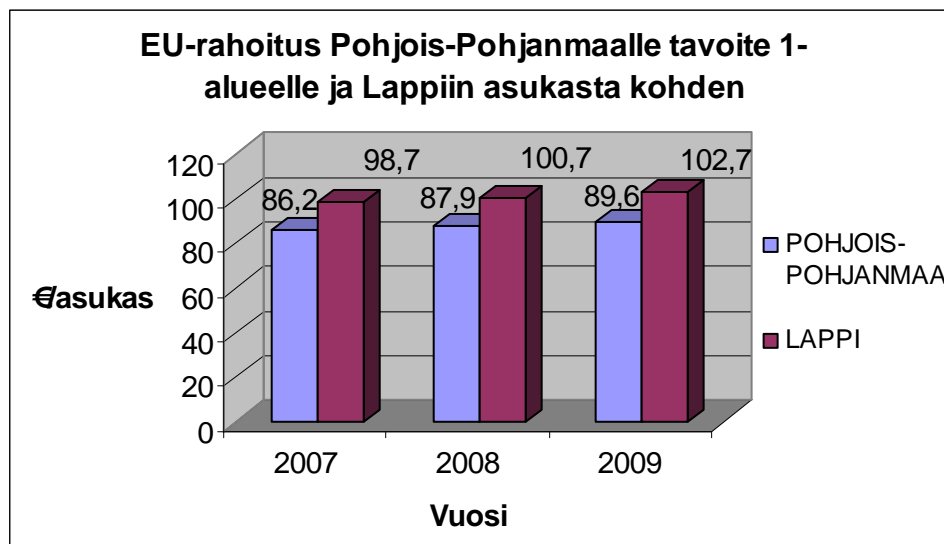

Kuvio 8. Rakennerahastovarot Pohjois-Pohjanmaalla tavoite 1 -alueella ja Lapissa.

On kuitenkin tärkeää huomioida, että Pohjois-Pohjanmaan tavoite 1 -alueelle suunnatut rahasto-osuudet ovat laskennallisia lukuja (EAKR 35,6 % ja ESR 51,3 %) eli minimimääriä,

eikä lukkoon lyötyjä maksimiosuuksia. Jakaumaa käytetään lähtökohtana, mutta todellisia rahastojen jakaumaa ei vielä osata sanoa. Tietyille alueelle suunnattu tukimäärä on riippuvainen alueelta tulleista hankkeista (hakemukset, laatu, strateginen tärkeys jne.). (Pohjois-Pohjanmaan liiton aluekehityspäällikkö Terttu Väänänen, puhelinkeskustelu, elokuu 2008.)

Kun rakennerahastovarot lasketaan maakunnittain asukasta kohden, käyttäen laskentakantana yleisesti käytettyjä vuoden 2004 väestölukuja, voidaan nähdä, että *Lapin maakuntaan allokoidaan asukasta kohden enemmän EU-rahastuksia kuin Pohjois-Pohjanmaan maakuntaan* (kuvio 9). *Esimerkiksi vuonna 2008 Pohjois-Pohjanmaalle allokoitiin EU –rahaa 87,9 euroa asukasta kohti, kun taas Lapissa vastaava luku oli 100,7 euroa.* Vuonna 2007 Lapin maakunta sai noin 14,5- ja vuonna 2008 14,6 prosenttiyksikköä enemmän EU-tukea asukasta kohden kuin Pohjois-Pohjanmaa. Vuoden 2009 arvioiden mukaan Lappiin allokoidaan EU-rahaa 14,6 prosenttiyksikköä enemmän kuin Pohjois-Pohjanmaalle.

Kuvio 9. EU-rahoitus Pohjois-Pohjanmaalle (tavoite 1-alueelle) ja Lappiin per asukas.

Maakunnille suunnattuja EU-tukiosuuksia verratessa on huomioitavaa kuitenkin se, että vaikka esimerkiksi tukimäärät per asukas ovat Lapin maakunnassa suuremmat kuin Pohjois-Pohjanmaassa, *ei tilanne tarkoita automaattisesti sitä, että Koillismaan seudulle allokoitaisiin omaa asukasmäärää vastaava tukisumma. Tukisumma voi ylittää tai alittaa laskennallisen luvun.* Seutukuntien saamat summat määrittyvät maakuntien yhteistyöryhmissä (MYR). Ja kuten aikaisemmin todettiin, tietyille alueelle suunnattu tukimäärä on myös riippuvainen alueelta tulleista hankkeista (hakemukset, laatu, strateginen tärkeys jne.).

Esimerkkinä hankerahoituksesta voidaan nostaa Pohjois-Pohjanmaan liiton myöntämä hankerahoitus vuonna 2008 Koillismaan seutukunnalle. Seutukunta on hakenut kyseisenä vuonna rahoitusta kahdelle isolle hankkeelle, kasvuohjelmalle ja *Kuusamo Lapland- The Call of Four Seasons* matkailun kansainvälistymishankkeelle. (Terttu Väänänen, PP liitto, puhelinkeskustelu elokuu 2008.)

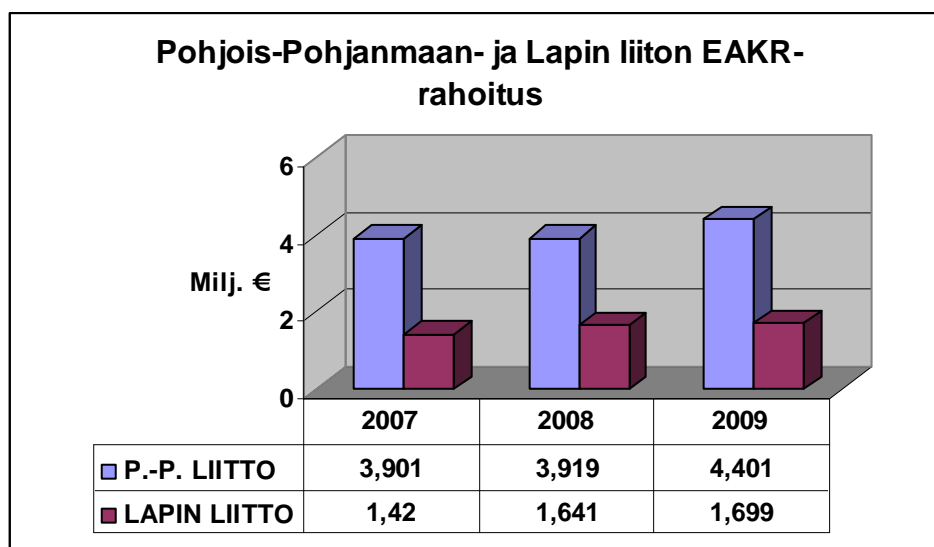
Rakennerahastovarojen rahoittavia viranomaisia ovat maakuntien liitot, lääninhallitukset (sivistysosasto sekä sosiaali- ja terveystosasto), ympäristökeskukset, TE -keskukset

(yritysosasto ja työvoimaosasto), Finnvera Oyj, TEKES ja Tiehallinto (tiepiirit). Tässä selvityksessä keskitytään tarkastelemaan Pohjois-Pohjanmaan- ja Lapin liiton sekä TE-keskusten rahoituksia. Taloudellisessa näkökulmassa ja rahoitusvertailuissa on haettu suuria linjoja ja keskittymistä elinkeinoelämän ja yritysten suurimpiin rahoittajiin. Rajaukseen vaikutti myös se, että lääninhallitukset tullaan lakkauttamaan vuonna 2010.

Pohjois-Pohjanmaan- ja Lapin liiton rahoitusten vertailu

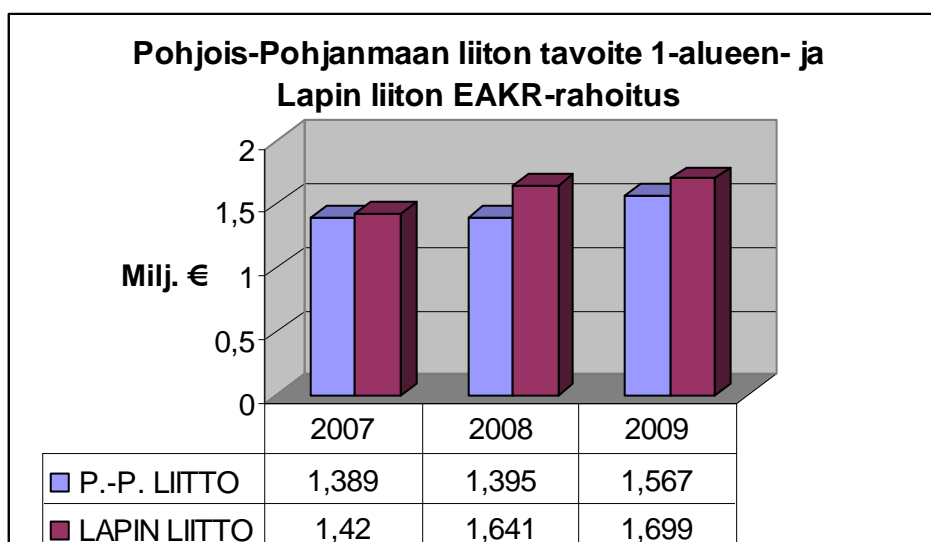
Rahoitusvertailussa keskitytään erityisesti Euroopan aluekehitysrahastoon (EAKR), sillä Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin liitoista ainoastaan Pohjois-Pohjanmaan liitolle allokoidaan suhteellisen pieni osuus ESR -rahaa. Tämä osuus tulee ESR:n toimintalinja kolmen kautta ja on arvioidusti vuonna 2008 0,124 miljoonaa euroa ja vuonna 2009 0,127 miljoonaa euroa. Lapin liitolle ei allokoida lainkaan ESR -rahaa.

Vertailtaessa Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin liittojen EAKR -rahoitusta voidaan todeta, että Pohjois-Pohjanmaan liitolle allokoidaan absoluuttista rahamäärää enemmän kuin Lapin liitolle (kuvio 10). Absoluuttinen tukisumma ei kuitenkaan kerro vielä itsessään paljoa. Erot liitoille allokoiduissa tuissa ovat tässä vaiheessa luontevia, mutta erot pienenevät, kun maakuntaliittojen tukisummat suhteutetaan muun muassa maakuntien väestömääriin.

Kuvio 10. Pohjois-Pohjanmaan- ja Lapin liiton EAKR -rahoitus.

Suhteutettaessa EAKR -rahoitus jälleen Koillismaan seutukunnan näkökulmaan ja tavoite 1-alueelle, Pohjois-Pohjanmaan liiton tavoite 1 -alueen EAKR -rahan osuuden ja Lapin liiton osuuden vertailu tuottaa seuraavan tuloksen (kuvio 11).

Kuvio 11. Pohjois-Pohjanmaan liiton tavoite 1-alueen ja Lapin liiton EAKR -rahoitus.

Kuviosta 11 voidaan nähdä, että Koillismaan seutukunta olisi mukana suhteellisesti suuremman kokonaistukisumman jaossa EAKR -rahastoa koskien silloin, kun se olisi Lapin liitossa mukana. Arvio perustuu laskuissa käytettyihin lukuihin, mutta jälleen on huomioitava, että tulevaisuudessa jaettavia rahastoja ja niiden osuuksia ei voida tarkasti ennustaa. Allokointaviin tukiin vaikuttavat rahastoissa määriteltyjen minimiosuuksien lisäksi alueilta nousevien hankkeiden laatu ja strateginen sopivuus.

Kun vertaillaan Lapin liiton rakennerahastovaroosuutta muiden maakunnan rakennerahastovarojen rahoittavien viranomaisien osuuksiin, voidaan todeta, että Lapin liitolle allokoitiin varoja vuonna 2007 9,83 % ja vuonna 2008 11,13 % EAKR:n kokonaismäärästä maakunnassa (Liite 1). Pohjois- Pohjanmaan liiton vastaava osuus maakunnassaan oli vuonna 2007 18,93 % ja vuonna 2008 18,64 % (Liite 2).

4.3 TE-keskukset

Työvoima- ja elinkeinokeskukset (TE-keskukset) ovat valtion alueellisia palvelu- ja kehittämisorganisaatioita, joiden toimintaa ohjaavat työ- ja elinkeinoministeriö, maa- ja metsätalousministeriö sekä sisäasiainministeriö. Suomessa toimii yhteensä 15 TE -keskusta.

TE -keskusten rahoituksissa tulee huomioida niiden vertailukelpoisuus. Pohjois-Pohjanmaan TE- keskuksella on alueellisista rakenne-eroista johtuen absoluuttisesti suurempi kokonaisrahoitus kuin Lapin TE -keskuksella.

Kuljetustuet ovat lakisääteisiä tukia, jotka koskevat tiettyjä Suomen alueita mukaan lukien Pohjois-Pohjanmaa ja Lappi. Kuljetustuen määrä ei poikkea sen perusteella kuuluuko yritys Pohjois-Pohjanmaahan vai Lappiin, vaan se on samansuuruinen näillä alueilla. Kuljetustukea myönnetään suoraan suhteessa kuljetusmatkoihin, eikä tämä eroa eri maakunnissa. (Pohjois-Pohjanmaan TE -keskuksen yritystutkija Arja Keränen, syyskuu 2008.)

Työnantajan sosiaaliturva (SOTU) -maksuissa Suomessa on Lapin ja Pohjois-Karjalan alueilla toistaiseksi voimassa oleva mahdollisuus vähentää työnantajan SOTU-maksuja. Tämä

tuo luonnollisesti rahallisia etuja alueella toimiville yrityksille. Esimerkkinä mainittakoon Rukakeskus Oy, joka saa Pyhätunturi Oy:n SOTU-maksut vähennykseen. Vuositasolla vähennyksessä on kysymys huomattavasta summasta.

Pohjois-Pohjanmaan TE -keskus

<i>Osastot</i>	<i>Vuosi 2006</i>			<i>Vuosi 2007</i>		
	<i>Kokonais-rahoitus</i>	<i>Koillismaa</i>	<i>Koillismaan %-osuus</i>	<i>Kokonais-rahoitus</i>	<i>Koillismaa</i>	<i>Koillismaan %-osuus</i>
<i>TOS</i>	62 434 796	5 571 345	8,9	56 421 383	5 625 009	10,0
<i>TKOS</i>	34 235 658	115 300	0,34	50 987 981	60 000	0,12
<i>YOS</i>	19 289 147	4 121 868	21,4	14 240 605	1 355 853	9,5
<i>MOS</i>	30 906 750	1 942 326	6,3	29 677 555	2 168 298	7,3
<i>Yhteensä</i>	146 866 351	11 750 839	8,0	151 327 524	9 209 160	6,1

Taulukko 1. Pohjois-Pohjanmaan TE -keskuksen kautta allokoituiden tukien prosentiosuus TE -keskuksen kokonaisrahoituksesta.

Taulukossa 1 esitetään Koillismaan seutukunnalle allokoitu rahoitus Pohjois-Pohjanmaan TE -keskuksen kautta vuosina 2006 ja 2007. Osastolyhenteillä TOS tarkoitetaan työvoimaosastoa, TKOS Teknologian kehittämisosasto TEKES:ia, YOS yritysosastoa ja MOS maaseutuosastoa.

Koillismaan seutukunnalle kohdistettu rahoitus on laskenut vuodesta 2006 (11 750 839 €) vuoteen 2007 (9 209 160 €) 21,63 %. TE -keskuksen jaettava rahoitus on kuitenkin kokonaisuudessaan ollut vuonna 2007 3,04 prosenttiyksikköä suurempi kuin vuonna 2006. Selittäviä tekijöitä voidaan löytää useita. TE -keskuksen osastojen rahoitusosuudet ovat vuosina 2006 ja 2007 toisistaan huomattavasti poikkeavat: Teknologian kehittämisosaston rahoitus on vuonna 2007 kasvanut huomattavasti, noin 49 %, vuodesta 2006. TEKES :in tukiraha on kuitenkin Koillismaan seudulla huomattavasti pienempi verrattuna muiden osastojen tukirahoitukseen, ollen molempina vuosina 2006 ja 2007 reilusti alle prosenttiyksikön TEKES :in kokonaistukirahoista.

Koillismaalle tärkeä, ja seutukunnalle vuonna 2006 suhteellisen suuren osuuden kokonaistukirahoituksesta allokoitunut osasto, yritysosasto, laski tukirahoitustaan Koillismaalle vuonna 2007. Tällöin yritysosaston kautta jaettava rahapotti laski kokonaisuudessaan, mutta samalla laski Koillismaan seutukunnan osuus verrattuna vuodesta 2006 vuoteen 2007 26 %. Kuten taulukosta voi tulkita, positiivista on ollut se, että maaseutuosaston kautta alueelle saatu rahoitus on kasvanut vuodesta 2006 vuoteen 2007.

Lapin TE -keskus

Taulukossa kaksi on esitetty Lapin TE -keskuksen rahoitus osastoittain vuosina 2006 ja 2007. Osastolyhenteet ovat samat kuin edellä Pohjois-Pohjanmaan TE -keskuksen yhteydessä esitetyt: TOS tarkoitetaan työvoimaosastoa, TKOS Teknologian kehittämisosasto TEKES:ia ja YOS yritysosastoa. Tiedot Lapin TE -keskuksen osastojen rahoituksista ovat osittain

puutteelliset. Tämä johtuu siitä, ettei esimerkiksi maaseutuosasto pidä kirjaa osaston kokonaisrahoituksesta.

	<i>Vuosi 2006</i>	<i>Vuosi 2007</i>
<i>Osastot</i>	<i>Kokonais- rahoitus</i>	<i>Kokonais- rahoitus</i>
<i>TOS</i>	33 217 000	34 412 000
<i>TKOS</i>	4 700 000	1 850 000
<i>YOS</i>	20 436 976	11 904 180

Taulukko 2. Lapin TE -keskuksen rahoitus työvoima-, teknologian kehittämis- ja yritysosastolla vuosina 2006 ja 2007.

Kun verrataan vuoden 2007 tiedoilla Lapin TE -keskuksen osastojen rahoitusta Pohjois-Pohjanmaan TE -keskuksen osastojen rahoitukseen, voidaan nähdä, että Pohjois-Pohjanmaan eri osastojen rahoitus on Lapin TE -keskusta suurempi. Pohjois-Pohjanmaan työvoimaosaston rahoitus on noin 64 prosenttiyksikköä suurempi-, TEKES:in (TKOS) rahoitus jopa 27 kertaa suurempi- ja yritysosastolla 20 prosenttiyksikköä suurempi kuin Lapin TE -keskuksella.

Lapin TE -keskuksen yritysosasto myönsi yritystukea (investointi-, kehittämis-, toimintaympäristö- ja energiatuki) yhteensä 20,4 milj. euroa vuoden 2006 aikana ja 11,9 milj. euroa vuoden 2007 aikana. Pohjois-Pohjanmaan TE -keskus puolestaan maksoi vuonna 2006 yritystukia yhteensä noin 14,6 milj. euroa. Kaikkiaan yritystuet painottuivat Lapissa voimakkaasti matkailun toimialaan, johon tukea myönnettiin vuonna 2006 10,84 milj. euroa ja vuonna 2007 4,9 milj. euroa. Yritystukea suunnattiin vuonna 2007 voimakkaimmin Pohjois-Lappiin (4,1 milj. euroa) ja Kemi-Tornio seudun alueelle (2,6 milj. euroa). (Lapin työvoima- ja elinkeinokeskus, Toimintakertomus 2006; Toimintakertomus 2007.)

Vertailtaessa Lapin- ja Pohjois-Pohjanmaan osastojen rahoituslukuja tulee muistaa niiden vertailukelpoisuus. Esimerkiksi yritysosastojen kohdalla rahoitukseen vaikuttaa alueen yrityskanta: Pohjois- Pohjanmaalla yrityskanta on Lappiin verrattuna kaksinkertainen, mikä vaikuttaa osaston absoluuttiseen kokonaisrahoitukseen. Kuitenkin yksittäistä yritystä kohti laskettuna yritystuet ovat Lapissa Pohjois-Pohjanmaata suuremmat. Tämä johtuu ministeriöiden linjauksesta tukea suhteellisesti enemmän harvaanasuttuja alueita, sillä näillä alueilla yritystoiminnan haasteet ovat suuremmat. (Lapin TE -keskuksen yritysosaston osastopäällikkö Liikamaa Terho, keskustelu, syyskuu 2008.)

Lapin TE -keskuksen yritysosasto maksoi vuoden 2007 aikana yrityksen syrjäisestä sijainnista ja pitkistä matkoista aiheutuvien lisäkustannusten vähentämiseen tarkoitettua kuljetustukea 53 lappilaiselle pk-yritykselle yhteensä 634 139 euroa. Vuonna 2006 kuljetustukia maksettiin 60 lappilaiselle pk-yritykselle yhteensä 630 407 euroa. (Lapin työvoima- ja elinkeinokeskus, Toimintakertomus 2007.)

Lapin TE -keskus sai määrärahoja valtion talousarvion kautta vuonna 2006 75,2 miljoonaa euroa. Pohjois-Pohjanmaan TE -keskus sai määrärahoja samana vuonna 99,2 miljoonaa euroa.

5 YRITYSELÄMÄN NÄKÖKULMA

5.1 Maakuntavaihdoskysymys, alueen yrittäjät ja matkailuelinkeino

Lapin maakuntaan liittyminen on saanut vahvan kannatuksen muun muassa *Ruka-Kuusamo matkailuyhdistyksen ja Kuusamon yrittäjien hallituksen* lausunnoissa keväällä 2008.

Paikallisilla matkailuyrittäjillä ja matkailuyhdistyksellä on selkeä mielipide Lapin hyväksi. Kuten Kuusamon yrittäjät Koillissanomien artikkelissa "Kuusamon yrittäjät suopeita Lapin liiton aloitteelle" toteavat: "kun matkailussa menee hyvin, menee myös muilla toimialoilla täällä (Kuusamossa) paremmin". Kuusamon Yrittäjäjärjestön hallituksen mielestä Kuusamon olisi hyvä kuulua Lappiin ainakin matkailun alalla. Kuusamon yrittäjien puheenjohtaja Kirsti Ketola toteaaakin lehtihaastattelussa, että sillä mihin maakuntaan tai lääneihin yritys kuuluu, ei ole yrittäjien näkökulmasta mitään merkitystä. Merkittävää on ennemminkin Ketolan mukaan se, missä asiakkaat ja osaava työvoima ovat saatavilla. (Koillissanomat 13.5.2008.)

Maakuntavaihdoskysymykseen on ottanut julkisesti kantaa myös Kuusamon Pölkky Oy:n toimitusjohtaja Jouko Virranniemi, jonka mukaan "yhteiset edut löytyvät pohjoisempaa, eivät Oulun kasvukeskuksista". Samalla Virranniemi toteaa, että "Kuusamo on väliinpuotoajana Kainuun ja Itä-Lapin välissä". (Lapin Kansa, artikkeli "Lapin lumoissa" 14.6.2008.)

Kuusamon yrittäjien puheenjohtaja Kirsti Ketolan mukaan suopeus ja myönteisyys maakuntavaihdokseen Lapin suuntaan voidaan todeta paikallisten yrittäjien keskuudessa olevan laajempaa kuin vain matkailu- ja puuteollisuuden piirissä. Ketola kertoo, että vaikka kyselyä aiheesta ei yhdistyksen jäsenistön keskuudessa ole tehty, on hän keskusteluiden kautta pystynyt aistimaan myönteisyyden esimerkiksi kaupan alan yrittäjien parissa. Myönteisyyden takana Ketola näkee elinkeinoelämän oletuksen matkailun kautta saatavasta lisäarvosta, mikä syntyy matkailija- ja eurovirtojen kasvaessa. (Kuusamon yrittäjien puheenjohtaja Kirsti Ketola, haastattelu, syyskuu 2008.)

Mediassa on nostettu esiin maakuntavaihdoksen selkeimmäksi kannattajaksi elinkeinoelämän (muun muassa Lapin Kansa, artikkeli "Lapin lumoissa" 14.6.2008). Matkailuelinkeinon kautta käytävässä maakuntavaihdoskeskustelussa tulee huomio kiinnittää muutamaan seikkaan. Jos Koillismaan seutukunnan matkailukeskukset olisivat mukana sen kaltaisessa kokonaisuudessa, jossa on kaikki Lapin matkailukeskukset, silloin myös Koillismaan seutukunnan matkailukeskukset kilpailisivat niistä resursseista, joita Lapissa on käytettävissä useamman eri matkailukeskuksen kesken.

Se, onko Koillismaan seutukunnan matkailukeskusten asema todellisuudessa parempi, selkeämpi tai kannattavampi Pohjois-Pohjanmaan- vai Lapin maakunnan alueella, on kiistanalainen seikka. Pohjois-Pohjanmaan liiton maakuntajohtaja Pauli Harju näkee, että jos problematiikka on lähtöisin matkailuelinkeinolle riittävien resurssien hakemisesta, niin keskustelussa tulisi erityisesti huomioida maakuntien sekä seudun strategia kehittämiseen nähden. Harju näkee myös, että Koillismaan seutukunnan matkailukeskusten asema on suhteellisesti selkeämpi Pohjois-Pohjanmaan puolella kuin Lapin puolella. (Pohjois-Pohjanmaan liiton maakuntajohtaja Pauli Harju, haastattelu, syyskuu 2008).

Lapin liiton maakuntajohtaja Esko Lotvonen näkee, että matkailu painopisteenä tulee olemaan Lapissa tärkeä tulevaisuudessakin. Kuusamon mahdollinen mukaantulo Lapin

matkailukeskusten joukkoon todennäköisesti aiheuttaisi tietynlaisen kilpailutilanteen, mutta toisaalta osapuolien välillä löytyy myös sidoksia matkailun puolelta, jotka vahvistuisivat tilanteen johdosta. (Lapin liiton maakuntajohtaja Esko Lotvonen, haastattelu, kesäkuu 2008.).

Kansainvälisen yrityksen näkökulmasta on itsestään selvää, että Kuusamo markkinoidaan matkailullisesti Lappina. Suuryritysten on vaikea ymmärtää koko Lappi-keskustelua huolimatta siitä kuuluko Koillismaan kunnat hallinnollisesti Lapin maakuntaan vai Pohjois-Pohjanmaahan. Esimerkiksi Finnair näkee Kuusamon lentokentän yhdeksi Lapin matkailukentäksi ja viestittää sen myös kansainvälisessä markkinoinnissaan. Myös Finavia on valmis markkinoimaan Kuusamon lentokenttää yhtenä Lapin matkailukenttänä (esim. Lapland - Kuusamo lentokenttä), siten että nimet kertovat matkustajille yhdestä matkailualuekokonaisuudesta.

5.2 Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset

Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset ovat kiistattomat. Vaikutukset voidaan ryhmitellä yleisesti taloudellisiin, sosiaalisiin ja ympäristövaikutuksiin. Matkailun positiiviset vaikutukset näkyvät aluetalouden näkökulmasta imagovaikutuksina, työpaikkoina ja kertyneenä matkailutulona. Nämä saattavat olla matkailusta vahvasti riippuvaisilla alueilla kerrannaisvaikutusten johdosta erittäin merkittäviä.

Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset Kuusamossa vuonna 2001 ja 2003 sekä Koillis-Suomessa vuonna 2003 olivat:

	KUUSAMO	KUUSAMO	KOILLIS-SUOMI
Vuosi	2001	2003	2003
	1000 €	1000€	1000€
Välitön matkailutulo	60 503	67 890	88 572
Kokonaismatkailutulo	82 889	85 541	113 172
Välitön matkailutyöllisyys	565	586	763
Kokonaismatkailutyöllisyys	678	709	839

Taulukko 3. Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset Kuusamossa ja Koillis-Suomessa. (Lähde: Kuusamo-Lapland –matkailun kansainvälistymishankkeen tilastot.)

Koillismaan seutukunnan kuntien mahdollinen liittyminen Lappiin ja sen vaikutusten ennustaminen Koillis-Suomen ja Kuusamon matkailun aluetaloudellisiin lukuihin on erittäin vaikeaa. Voidaan todeta, että matkailun aluetaloudellinen merkitys on verrannollinen matkailuvirtojen määrään alueella. Alueen matkailuvirtojen trendiin tulevaisuudessa ja matkailualueiden kilpailuetuun sekä samalla aluetaloudelliseen merkittävyyteen vaikuttaa vahvasti alueen matkailuimago. Tätä haasteellisuutta käsitellään seuraavassa imagollisen näkökulman luvussa.

6 IMAGOLLINEN NÄKÖKULMA

6.1 Imago

Imagoa voidaan käsitteellistää monella eri tavalla. Imagolla (latinaksi "imago", kuva) tarkoitetaan henkilön, yrityksen tai kohteen itsestään antama kuvaa tai vaikutelmaa. Imagolla voidaan viitata myös kohdetta havainnoivien ihmisten muodostamaan mielikuvaan.

Imago on malli, joka heijastaa uskomuksia ja ymmärrystä tilanteesta tai ilmiöstä. Tämä tietyn henkilön tai tietyn ryhmän muodostama mielikuva voi olla hyvä tai huono käsitys todellisuudesta. Oli se mikä tahansa, se ohjaa käyttäytymistä. Oli imago oikea tai ei, käyttökelpoinen tai ei, selvä tai hämärä, käyttäytyminen tapahtuu henkilökohtaisten totuuskäsitysten mukaisesti. Tästä syystä imago voi olla voimakas ase jolla vaikutetaan. Imagolla on taipumus vahvistua itsestään. Lisäksi tämä käyttäytyminen näkyy muille ja siten myös vaikuttaa todellisuuden saavuttamiseen. (Normann 1999, 106–107.)

Imagotasoja on useita. Ilman tunne-elementtiä olevaa imagoa nimitetään puhtaaksi mielikuvaksi. Puhdas mielikuva syntyy ajatuksista ja arvovapaista käsityksistä sekä näkemyksistä. Asennetason liittäminen puhtaaseen imagoon tuo siihen mukaan tunnetason. Asenne liittyy puhtaaseen imagoon positiivisia tai negatiivisia aineksia. Pysyvä mielikuva muodostuukin puhtaan imagon ja asenteen sekoituksesta. Ihmisen maailma sekä henkilökohtainen totuus asioista ja ihmisistä muodostuvat mielikuvista ja niihin uskomisesta. Keskeistä on, että mielikuvaan uskotaan, koska vasta sen jälkeen tästä pysyvistä mielikuvasta muodostuu sisäinen totuus. Sisäinen totuus on täten pysyvän imagon ja siihen kohdistuvan uskon yhdistelmää. (Rope & Methers 1991.)

Lapin yliopiston matkailun tutkimusjohtaja Vesa A. Heikkinen näkee imagon kerroksellisena eli se sisältää aina puhtaita elementtejä, johon on keinotekoisesti ladattavissa esimerkiksi sosiaalisen median kautta paljon valhetta. Sisäinen totuus taas tulee Lapin imagoa ajatellen luonnosta ja lappilaisista ydinarvoista. Lapissa on nämä kaikki yhtäaikaa läsnä. Kysymys onkin yritystasolla siitä, mihin matkakohteet haluavat itse profiloitua itsensä (positiointi). Matkailija taas voi haluta kaikkia näitä matkailukohteeltaan. Heikkinen muistuttaa kuitenkin, että Lapilta odotetaan "todellista aitoutta" (sisäistä totuutta) ja jopa 75 prosenttia Lapin matkailun liiketoiminnan tuotteista tulee puhtaudesta ja sisäisestä totuudesta. (V. A. Heikkinen, haastattelu elokuu 2008.)

6.2 Alueellinen imago

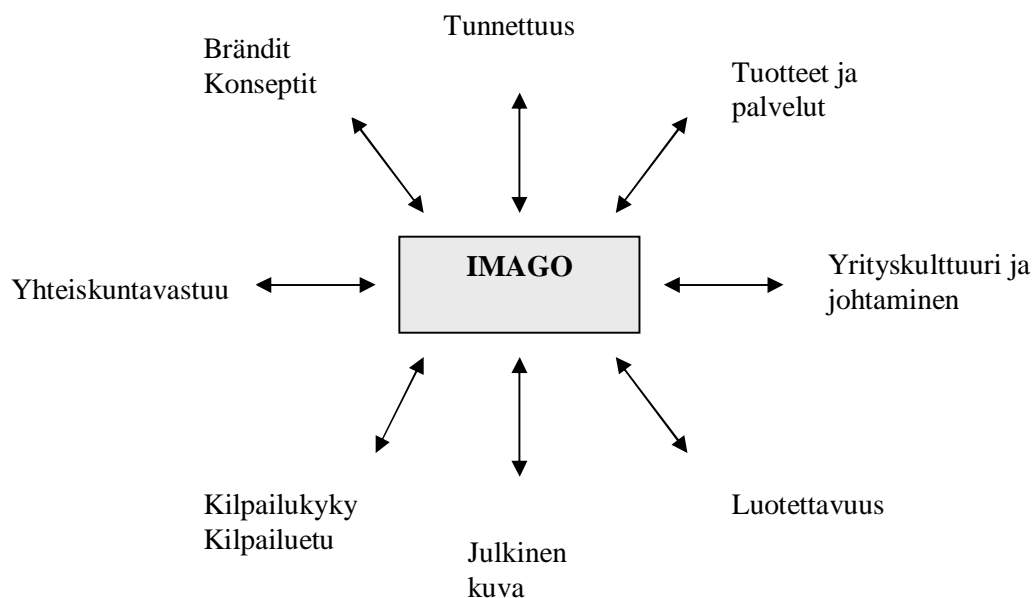
Imagollisella näkökulmalla tarkoitetaan alueen imagollista profiloitumista kansallisesti ja kansainvälisesti. Imago muodostuu alueen lähettämistä viesteistä. Nämä viestit rakentuvat muun muassa logoissa, visioissa, motossa, tuotteissa ja palveluissa. Matkailuimago on kokemuksellisuuteen ja etenkin visuaalisuuteen perustuva mielikuva. Lapissa se on usein matkailualue, -keskus tai yritys. Siinä on usein silmännähtäviä ominaisuuksia, jotka syntyvät vastaanottajien mielessä. Imagosta puhutaan yhtä aikaa jonakin ulkoisena, visuaalisena ja viestinnällisenä ja toisaalta siitä puhutaan ihmismielen tai tietoisuuden sisäisenä (mielikuvan) asiana. (Pitkänen Leo, Lappi-Koillismaa matkailun imagomarkkinoinnin esiselvitys 8.)

Matkailualueen imago on Lapin yliopiston matkailun tutkimusjohtaja Vesa A. Heikkisen mukaan käsitteellisesti hyvin lähellä mielikuvia, brändejä ja myös mainetta. Matkailussa tämä lähteekin liikkeelle varsin usein kohteen nimestä. Matkailukeskukset ovat lähellä brändejä (Ruka, Ylläs, Levi) ja imago voidaan käsittää "kattomaineena". Tämä on ylin asia joka heijastaa muita palveluita. Imago onkin Heikkisen mukaan matkailussa "yksi keskeisimpiä sekä kilpailukyky- että kilpailuetutekijöitä samanaikaisesti. Tämä on vaikeaa, koska samanaikaisesti imago on peruselementti, mutta myös lisäarvoelementti joka tuo houkuttelevuutta ja lisää mielikuvia ja ajatuksia. Täten se on laajempi käsitys kuin brändi."

Imagoa voidaan muuttaa markkinointiviestinnällä esimerkiksi mainonnalla. Se pystytään myös rakentamaan, mutta toimiakseen imagon on perustuttava pääosin tosiasioihin ja alueen todellisiin arvoihin. Imagon rakentamisessa täytyy kuitenkin huomioida, että rakentaminen on ihmisille ainesten antamista ja näiden ainesten pohjalta he luovat itselleen käsitykset ja mielikuvat. Erityisesti Lapin imago on sekä mielikuvien luomista että aineetonta pääomaa. Kummatkin tekijät vaikuttavat enemmän menestykseen kuin monetkaan markkinointiponnistukset. Se on myös alueen kulttuuriympäristöön liittyvä käsite ja samalla olennainen osa viestintää. (Pitkänen Leo, Lappi-Koillismaa matkailun imagomarkkinoinnin esiselvitys, 2008.)

Lapin matkailumarkkinoinnin tavoitteena on oltava kestävä kokonaisimago. Se perustuu perusarvoihin, kokonaiskonseptiin, alueen ydinarvoihin sekä luontoa ja asiakkaita arvostavaan toimintakulttuuriin. Lapin kokonaisimago perustuu myös siihen, että asiakkaat tuntevat alueen nimeltä ja maineeltaan. Kokonaiskuva on rakentunut vuosikymmenten aikana ja viime vuosina keskitetyn, markkinointi- ja viestintäsuunnitelmallisen sekä jatkuvan kommunikoinnin tuloksena. (Pitkänen Leo, Lappi-Koillismaa Matkailun imagomarkkinoinnin esiselvitys, 2008.)

Pitkänen on käsitellyt imagon kokonaisulottuvuudet seuraavasti:

Kuvio 12. Imagon kokonaisulottuvuudet (Pitkänen Leo 2008)

6.3 Imagollinen kilpailuetu

Imagoarvon todentaminen on vaikeaa ja euromääräistä arvoa on imagolle mahdotonta laskea. Voidaan kuitenkin sanoa, että pienyrityksille on imagollisesti tärkeää, että se sijaitsee matkailualueella joka on tunnettu, kiinnostava ja houkutteleva. Tämä johtuu siitä, että pienyritykset saavat asiakkaansa kokonaisimagosta. Suuryritykselle ei imago sinällään vielä riitä, tai se että on Rukalla tai Lapissa, koska sijoittuminen tapahtuu suuria volyymeja seuraamalla. Pienyrittäjät, joille henkinen arvo ja pienemmät volyymit riittävät, katsovat usein, että he hyötyvät imagosta. Heikkinen toteaaakin, että "Suomen mittakaavassa voidaan siis sanoa niin, että pk-yritystasolla imago on merkittävämpi ja vaikuttavampi tekijä esimerkiksi sijaintia päätettäessä". Heikkinen toteaa myös, ettei imagomarkkinoinnissa kannata tuijottaa liikaa perinteisiin rajoihin, sillä rajat piirretään ihmisten mielissä. Lappi-mielikuvarajaa tulisi pitää siis laajana. (Lapin yliopiston matkailun tutkimusjohtaja Vesa A. Heikkinen, haastattelu, elokuu 2008.)

Kilpailuedun taloudelliset vaikutukset yrityksille ovat Heikkisen mukaan etenkin työssä. *Etu voi syntyä siitä että selkeän ja mielikuvia herättävän Lappi-imagon käyttö säästää valtavasti markkinointiponnisteluja, rahaa, aikaresursseja ja yrittäjää sekä työntekijöitä. Yrittäjät voivat olla tuottavampia jossain muussa asiassa, kun vapautuneet resurssit voidaan käyttää toisin, esimerkiksi palveluiden kehittämiseen. (Heikkinen, haastattelu, elokuu 2008.)*

Matkailualueittain taas kilpailuetu on siinä, että alueet pääsevät paremmin esille kansainvälisillä markkinoilla. Hyötyä tuo pitkällä aikavälillä muun muassa liiketoimintastrateginen suunnittelu esimerkiksi siitä, missä alueen ja sen yritysten kannattaa olla mukana ja missä ei. Imagon rakentaminen on samaa kuin brändistrategian tekeminen: omat tunnuspiirteet ja ominaisuudet positioidaan aika tarkasti suhteessa Lapin imagoon ja katsotaan mihin itse asemoituu. (Heikkinen, haastattelu, elokuu 2008.)

Lappi-imagoa ja siitä saatavaa kilpailuetua ei voida euromääräisesti määritellä. Edellä on kuitenkin esitetty (kuvio 11) imagon kokonaisulottuvuudet, jotka jakaantuivat kahdeksaan eri tekijään. Näitä ulottuvuuksia peilattaessa Lapin imagoon voidaan tehdä johtopäätöksiä siitä, mitkä imagolliset ulottuvuudet ovat vahvasti ja positiivisesti Lappi-imagossa mukana. Lappi-imagon vahvuudet ovat etenkin tunnettuudessa, julkisessa kuvassa sekä yhteiskuntavastuussa. Yhteiskuntavastuu on positiivista, koska skandinaaviseen järjestelmään luotetaan ja Lappi on riskittömämpi kuin vaikkapa Venäjä investointikohteena. Myös Lappi-brändi on vahvuus, koska se on tunnettu. Heikkisen mukaan nämä kyseiset, positiiviset imagon ulottuvuudet mahdollistaisivat imagollisen kilpailuedun myös Koillis-Suomen aluekeskuksen yrityksille. (Heikkinen, haastattelu, elokuu 2008.)

Toisaalta Lappi-imagoon sisältyy myös heikkoja tai täysin kysymysmerkillä varustautuneita ulottuvuuksia. Vaikka Lappi-brändi onkin vahvuus, sen alla olevat yritykset ja esimerkiksi erilaiset ketjut synnyttävät heikon tunnettuuden vuoksi miinuksen. Yrityskulttuuri on Lapissa myös tuntematonta. Lappilaisia tuotteita ja palveluita voidaan pitää neutraaleina. Lappiin tullaan pääsääntöisesti luonnon takia, ei niinkään pelkän ruoan tai laskettelun takia. Lapin kannalta luotettavuus on myös yksi kysymysmerkki, koska aina ei tiedetä mitä tulee odottaa. Lumivarmuuskin on kyseenalaista. Ainoa, mihin voi luottaa on se, että on metsää ja tyhjää tilaa. Lappi-imagoin kilpailuetu on positiivinen, sillä muihin maailman matkailukohteisiin Lappi on erilainen ja eksoottinen, mutta toisaalta taas Lapin imago on kilpailukyvyltään investoijalle kysymysmerkki. Tämä johtuu siitä, että isommat markkinat kiehtovat sijoittajia. (Heikkinen, haastattelu, elokuu 2008.)

6.4 Kuusamo-Lapland matkailualue ja Lappi-brändi

Lapin liiton maakuntajohtajan Esko Lotvosen mukaan Koillismaan liittyminen Lapin maakuntaan selventäisi sitä tilannetta, että Koillismaan seudun matkailupuoli haluaa yhdistyä Lappiin. Lotvonen mainitsee, että tällä hetkellä brändiä käytetään kuulumatta Lappiin. (Lapin liiton maakuntajohtaja Esko Lotvonen, haastattelu, kesäkuu 2008).

Kuusamo-Lapland –brändin käyttö ja Lappi-suuntautuneisuus alkoi 1990-luvun alkupuolella. Kuusamon Lappi-brändin käyttö on tullut lähinnä markkinoiden suunnasta. Kansainvälisillä markkinoilla asioita halutaan katsoa isommissa kokonaisuuksissa, ja matkailun teemat Kuusamossa ovat samat kuin Lapissa. (Kuusamon matkailun kansainvälistymishankkeen vetäjä Outi Saastamoinen, Lapin kansa, artikkeli ”Lapin lumoissa”, 14.6.2008.)

Kuusamo-Lapland -aluetta markkinoidaan alueena (kuvio 12), johon kuuluvat Ruka (Kuusamo), Syöte (Pudasjärvi), Salla, Suomu (Kemijärvi), Pyhätunturi (Pelkosenniemi), Taivalvaara (Taivalkoski) sekä Kirintövaara (Posio) (Lappi-Koillismaa matkailun imagomarkkinoinnin esiselvitys, 13).

Kuvio 13. Kuusamo-Lapland -alue.

Lappi- nimestä käytävän keskustelun yhteydessä on syytä pohtia, missä Lapland-nimen käytön oikeutus piilee. Aluetieteen maisteri, Joulupukki TV Oy:n toimitusjohtaja Tommi Lappalaisen (Lapin kansa, helmikuu 2008) mukaan Lapland-nimeä ei kukaan voi omia. Yhdelläkään alueella tai henkilöllä ei tiettävästi ole juridista yksinoikeutta Lapland-nimen käyttöön matkailun markkinoinnissa.

Lappalainen kirjoittaa seuraavasti: "Se, että Lapin läänin ulkopuoleiset matkailualueet käyttävät Lapland-brändejä omassa viestinnässään ja markkinoinnissaan, ei välttämättä ole pois Lapin alueen matkailutoimijoilta, vaan se voi jopa avata tiettyjä yhteistyömahdollisuuksia. Todennäköisesti se kuitenkin merkitsee kilpailun koventumista markkinoilla, jotka toivottavasti kuitenkin ovat kasvavat. Kasvavat markkinat, joissa kilpailu kiristyy, edellyttävät usein suurempia yksiköitä ja tiiviimpiä yhteistyöverkostoja. Tässä tilanteessa Suomen Lapin matkailutoimijoiden on syytä yhdessä panostaa omaan Lapland-

Lappi -brändiinsä ja pitää se mahdollisimman kirkkaana ja selkeänä, eräänlaisena alkuperäisenä matkailun Lappina (Original Lapland)." (Lappalainen, Lapin kansa, helmikuu 2008.)

Kuusamo-Lapland alueen markkinoinnissa kansainvälisesti kannattaa muistaa, että Suomesta ei ole olemassa kuin kaksi kansainvälistä matkailunimeä, Lappi ja Helsinki, ja uusien brändien tekeminen on erittäin kallista ja aikaa vievää (lähde: MEKin ylijohtaja Jaakko Lehtonen Kuusamossa 18.8.08). Kuusamo siis tarvitsee Lappi-nimeä kansainvälisessä matkailumarkkinoinnissa. Esimerkiksi Ruotsissa Lappi-nimen käyttöä ei ole rajattu alueellisesti ja matkailullisesti Lappi-nimi ei rajoitu mihinkään hallinnolliseen alueeseen.

7 MUUTA HUOMIOITAVAA

7.1 Nykyisten käytäntöjen huomiointi

Tässä selvityksessä nostetaan esimerkinomaisesti esiin Kuusamon kaupungin nykyisen käytännön asioissa, joilla ajatellaan olevan painoarvoa maakuntavaihdoksesta keskusteltaessa. Alla olevat näkemykset eri tekijöistä pohjautuvat Kuusamon kaupunginjohtaja Timo Halosen näkemykseen. Jokaisen Koillis-Suomen aluekeskuksen alueen kuntien tai kaupungin tulee maakuntavaihdoskeskustelun yhteydessä pohtia kuntansa omaa luonnollista suuntautumista seuraavissa kokonaisuuksissa.

Asiointi- ja palveluyhteydet ovat Kuusamossa suuntautuneet muista keskuksista lähinnä Oulun suuntaan. Tuotteet ja palvelut järjestetään pääsääntöisesti itse, mihin vaikuttaa Kuusamon suuri etäisyys lähimpiin suuriin keskuksiin. Kuusamosta ei harrasteta suurella määrällä niin sanottua ostosmatkailua ympäröiviin kaupunkeihin. Tämä johtuu osittain siitä, että kaupalliset palvelut ovat matkailun ansiosta kehittyneet kattamaan suuremman ihmisjoukon tarpeita kuin oman kaupungin tai alueen ihmisten tarpeet. Jos Kuusamosta lähdetään pois päin, vaikkapa muuttovirtauksen suhteen, on suuntana useimmiten Oulu ja sen jälkeen pääkaupunkiseutu.

Työssäkäyntiliikennettä ja pendelöintiä on yllättävän vähän Kuusamon seudulla ja naapurikunnissa. Etenkin kuusamolaisien työhön liittyvää päivittäispendelöintiä on yllättävän vähän. Jos Kuusamossa käydään muualla töissä esimerkiksi arkipäivisin viikon ajan ja viikonloppuisin tullaan takaisin kotiseudulle, ovat suunnat selkeästi liikenneyhteyksien mukaisesti eli lentäen pääsääntöisesti pääkaupunkiseutu ja muuten Oulu sekä jossakin määrin Rovaniemi.

Kuntien yhteistoiminnan näkökulmasta Kuusamon yhteistoiminta keskittyy Taivalkoskelle ja Posiolle etenkin maantieteen johdosta ja maantieteellisten etäisyyksien johdosta. Osa yhteistyösuunnista määrittyy kuntien erilaisten tarpeiden johdosta naapurikuntien ulkopuolelle, ja näitä lähialueiden ulkopuolisia kumppanuuksia löytyy niin Oulusta, Kajaanista kuin Rovaniemeltä.

Laaja-alaisissa kuntayhtymissä Kuusamo kuuluu Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiriin, ammatillinen koulutus hoidetaan yhteistyössä Kainuun maakuntayhtymä kanssa. Kuusamolla on ollut omaa erikoissairaanhoitoa, mutta sen jatkuvuudesta tulevaisuudessa on käyty keskustelua.

Elinkeinoelämän yhteyksissä Kuusamon yrittäjät kuuluvat Pohjois-Pohjanmaan Yrittäjiin ja Nuorkauppakamari alueen 8 (maantieteellisesti Pohjois-Suomen alue) toimipiiriin. Koillis-Suomessa toimiva elinkeinon kehittämissyhtiö Naturpolis Oy on yhteisessä omistuksessa Kuusamon kaupungin sekä Posion ja Taivalkosken kuntien kanssa.

Maakuntavaihdoksen synnyttämiä mahdollisia käytännön muutoksia

Ennakoitaessa mahdollisia maakuntavaihdoksen synnyttämiä käytännön muutoksia tässä raportissa nostetaan esiin esimerkkinä muutamia seikkoja. Ensinnäkin Pohjois-Pohjanmaan vaalipiiri tulisi vaihtumaan. Pohjois-Pohjanmaan vaalipiirissä Kuusamolla on perinteisesti ollut yksi kansanedustaja ja yhdessä vaiheessa Koillismaalta on ollut jopa kaksi edustajaa Arkadianmäellä, kun Taivalkoskelta on tullut edustaja valituksi.

Kuusamon siirtyminen Lapin maakuntaan vaikuttaisi myös vaalipiirien mukaiseen paikkajakoon. Lapin maakuntajohtaja Esko Lotvosen mukaan Kuusamo ehkä nostaisi Lapin kansanedustajien määrän takaisin kahdeksaan nykyisestä seitsemästä. (Koillissanomat 14.5.2008).

Toinen käytännön muutos tulisi todennäköisesti olemaan pelastuslaitoksen vaihtuminen Kuusamossa Lapin liiton pelastuslaitokseksi. Lapin maakuntajohtaja Esko Lotvosen mukaan käytännön toiminta pelastuslaitoksella olisi kuitenkin samanlaista. (Koillissanomat 14.5.2008.)

Kolmas mahdollisesti muuttuva tekijä tulisi olemaan erikoissairaanhoidon, mutta palveluita olisi mahdollista ostaa Oululta. Kuitenkin tulevaisuudessa Lotvosen mukaan erityissairaanhoidopiirien merkitys vähenee ja koko Pohjois-Suomen sisällä tulee erikoistumisrakenteita. (Koillissanomat 14.5.2008).

7.2 Maakuntavaihdos prosessina

Maakuntien aluejaon muutoksista päättäminen kuuluu valtioneuvoston yksinomaiseen toimivaltaan. Maakuntavaihdoksen taustalla on vaihdosta haluavan kunnan kunnanvaltuuston päätös, jolla on päätetty anoa valtioneuvostolta kunnan vaihdosta nykyisestä maakunnasta toiseen maakuntaan. Kunnan hakiessa maakuntavaihdosta kuullaan prosessissa myös niitä molempia maakuntia, nykyistä ja mahdollisesti uutta maakuntaa, sekä naapurikuntia. Asian käsittely etenee valtion aluejakoneuvottelukuntaan. Hallinto- ja kuntaministeri Mari Kiviniemi, jonka ministerisalkkuun kunta-asiat tällä hetkellä kuuluvat, tulee hyväksyä maakuntavaihdoshakemus ja esitellä se valtiovarainministeriön ministerinä valtioneuvostolle. Päätöksen maakuntavaihdoksesta tekee valtioneuvosto. Valtioneuvoston päätös muuttaa maakuntajakoa merkitsee, että kunnan jäsenyys vaihtuu maakuntien liitosta toiseen, ja päätöksellä on myös kuntalaisiin ulottuvia vaikutuksia.

7.3 Koillis-Suomen aluekeskuskuntien edustajien kannanotto

Kuusamon kaupungin näkökulma, kaupunginjohtaja Timo Halonen

Kuusamon kaupunginjohtaja Timo Halonen näkee, että yhteistyö Pohjois-Pohjanmaan maakunnan kanssa on sujunut hyvin. Maakuntaliittojen roolin tulevaisuudessa Halonen näkee mitä todennäköisimmin vahvistuvan, sillä kaikki merkit viittaavat vahvistumiseen. Halosen mukaan voisi kuvitella, että tietyllä tapaa valtiohallinnon merkitys vähenee ja demokraattisesti ohjattu hallinto vahvistuu. (Kaupunginjohtaja Timo Halonen, haastattelu, elokuu 2008.)

Pohdittaessa Kuusamon kaupungin näkökulmasta mahdollista skenaariota siitä jos liittyttäisiin Lappiin, Halonen näkee positiivisia asioita muun muassa matkailun, markkinoinnin ja imagon suhteen. Myös aluepolitiikan tukien suhteen Halonen ajattelee, että Lapissa aluepolitiikka on jollakin tasolla mielletty tärkeämmäksi. Lisäksi Kuusamolla on Lapin kanssa yhtäläisyyksiä alueiden profiileissa matkailua yleisemmällä tasolla. Arveluttavia seikkoja tai heikkouksia luokiteltavia asioita on Lapin mieltäminen valtavista vahvuuksista huolimatta heikon profiilin alueeksi (muun muassa työttömyys). Lisäksi arveluttavaa on se, että kuusamolaisilta voi puuttua Lappi-identiteetti, jolloin ihmiset eivät miellä itseään lappilaisiksi ja aito halu Lappiin voi jäädä puutteelliseksi. Huomioitavaa on myös luontainen asioimissuunta sekä tavat ja ajattelu, mitkä ovat suuntautuneet Pohjois-Pohjanmaahan ja Ouluun päin. Tästä käytännön esimerkkinä myös esimerkiksi liikenneyhteydet ja tiestö, jotka ovat paremmassa kunnossa Oulun suuntaan. Hallinnollisilla ratkaisuilla ei asioimissuuntaa mahdollisesti saataisi nopeasti muutettua. (Kaupunginjohtaja Timo Halonen, haastattelu, elokuu 2008.)

Mahdollisuuksia Lapin rinnalla Kuusamon kaupunginjohtaja Timo Halonen näkee muutamia. Ensinnäkin uudet kontaktit ja verkostot, jotka mahdollistavat uusien asioiden löytämisen ja ratkaisemisen sekä muun muassa Lapin yliopiston profiilin täsmäämisen Kuusamon profiiliin on huomioitavaa. Tämän lisäksi Kuusamon asioiden edistäminen Lapissa voisi olla mahdollisuus, sillä Kuusamon painoarvo ja asema voisi mahdollisesti olla suurempi ja vahvempi Lapin kokonaisuudessa, mitä Pohjois-Pohjanmaan kokonaisuudessa.

Mahdollisia uhkia Kuusamon liittymisessä Lapin maakuntaan on olemassa. Halonen näkee, että mahdollinen leimautuminen Itä-Lapin vahvasti negatiiviseen ilmapiiriin ja negatiivisuuden maailmanpyörään voidaan tulkita uhkaksi. Uhkana voisi myös olla se, että riittäisät ratkaisut alueen sisällä enemmänkin hajottaisivat ja ihmisten asioimissuunta sekä ajatukset jäisivät ”perinteiseen suuntaan”. Toivottavaa ja haettava asemaa ei mahdollisesti saavutettaisikaan. Asia voidaan nähdä myös käänteisenä: mahdollinen uhka voisi syntyä myös silloin, jos Lappi ei aidosti haluaisi Kuusamoaa vaan hylkisi sitä tavalla tai toisella ja Kuusamo jäisi irralliseksi alueeksi, jolla ei ole identiteettiä mihinkään. Kuusamon rooli ei tällöin kehittyisi osaksi ja osana Lappia.

Taivalkosken näkökulma, kunnan hallituksen ensimmäinen varapuheenjohtaja Marja-Riitta Karjalainen

Taivalkosken kunnan hallituksen ensimmäinen varapuheenjohtaja Marja-Riitta Karjalainen näkee, että Taivalkosken yhteistyön Pohjois-Pohjanmaan maakunnan kanssa on ollut sujuvaa, hyvää, tuloksekasta ja Taivalkosken tarpeita on huomioitu kohtuullisen tasavertaisesti muiden kuntien joukossa.

Taivalkosken näkökulmasta Pohjois-Pohjanmaan maakunta ja sen keskus Oulu on luonteva asioimissuunta. Esimerkiksi koulutusrakenne ja sen yhteistyöverkostot ovat luontevasti Pohjois-Pohjanmaalla. Koillisen alueen ominaispiirteet, kuten luonto, elinkeinoelämän rakenne, pitkät etäisyydet, korkea työttömyys, väestörakenne jne. ovat saaneet Karjalaisen mukaan kohtuudella huomiota nykyisen maakunnan sisällä. Heikkoutena voidaan mainita se, että vahvan ja menestyvän Oulun alueen suhteellinen vaikutus erilaisiin tilastollisiin maakunnan tunnuslukuihin peittää alleen koillisen heikompia tunnuslukuja, jolloin maakunnan ulkopuolelle voi syntyä erheellinen mielikuva: alueen sisällä voi olla voimakkaastikin toisistaan poikkeavia alueita ja kuntia. Tämä heikkous kuitenkin poistuu, kun lukuja analysoidaan ja avataan tarkemmin. (Marja-Riitta Karjalainen, elokuu 2008.)

Pohdittaessa Taivalkosken kunnan näkökulmasta mahdollista skenaariota siitä jos liittyttäisiin Lappiin, Karjalainen näkee positiivisia asioita muun muassa siinä, että Etelän ihmisille syntyy Lappi-mielikuvaa, jolla on myönteistä vaikutusta matkailuelinkeinoon. Luonnon ominaispiirteiden, ilmaston ja osin elinkeinorakenteen puolesta Taivalkoski ja Lappi ovat samankaltaista aluetta, joilla on myös samanlaiset haasteet. Näiden lisäksi väestörakenteen osalta ja palveluiden tuottamisen osalta Taivalkoskella ja Lapilla on samat haasteet. (Marja-Riitta Karjalainen, elokuu 2008.)

Arveluttavana seikkana voitaisiin nähdä se, että Lapin maakunta ja sen keskus Rovaniemi ei ole luonnollinen asiointisuunta, jolloin Taivalkoskelta olisi vielä pidemmät etäisyydet maakuntakeskukseen kuin tällä hetkellä Pohjois-Pohjanmaalla Ouluun. Mahdollisen liitoksen jälkeen Taivalkosken maantieteellinen asema olisi Lapin maakunnassa vielä enemmän reuna-alueella. Koulutusrakenteen ja yhteistyöverkoston osalta Taivalkosken kuviot Lappiin ovat vieraita. Yhteistyötä on olemassa, mutta linkki on huomattavasti vahvempi Ouluun päin. (Marja-Riitta Karjalainen, elokuu 2008.)

Maakuntavaihdoksen yhteydessä mahdollisuutena voitaisiin nähdä matkailullinen vetoapu Lappi-mielikuvasta ja lähialue-yhteistyö: pitkä yhteinen raja naapurimaan kanssa, kehittyvät alueet ja elinkeinot rajan takana, erityisesti Muurmanskin alueella. Mahdollisena uhkana maakuntavaihdosskenaariossa voidaan Karjalaisen mukaan pitää sitä, että Lapin maakunnan osuus Suomen maakuntien joukossa esimerkiksi erilaisten määrärahojen osalta pienenee, jolloin harvaanasutut ja väestökatoa potevat kunnat entisestään kuihtuvat. (Marja-Riitta Karjalainen, elokuu 2008.)

Posion näkökulma, kunnanjohtaja Mika Riipi

Posion kunnan näkemys yhteistyön sujuvuudesta Lapin maakunnassa on kaksijakoinen. Perusongelma on ollut koko sen ajan, kun ollaan oltu osana aluekeskusohjelmaa ja ikään kuin irtisanouduttu Itä-Lappi yhteistyöstä (toiminnallinen kytkös katkenut), jolloin Posio on ollut väliinputoajana. Maakuntaliiton toiminta Lapissa pohjautuu seutukuntakohtaiseen tarkasteluun ja kannanottoihin ja Posio on ollut viime aikoihin (vuosiin) asti täysin tyhjän päällä. Viimeisen vuoden sisään Posio on aktiivisesti lähtenyt tekemään omaa tilannettaan tunnetuksi Lapin liitossa. Tilanne on muuttunut ja Posio on alettu ottaa erillisenä huomioon. Tietyissä tilaisuuksissa ollaan Itä-Lapin kanssa samassa, ja joissakin taas asioissa Rovaniemen seudun kanssa. Hankelistauksissa Posio saa ainoana Lapin kunnista lausua omat hankkeensa. Tämä on koettu positiivisena.

Vahvuuksia ja heikkouksia kuulumisesta Lapin maakuntaan Riipi kommentoi siten, että heikkoutena voidaan nähdä Posion asema, joka edunvalvonnan näkökulmasta on

haasteellinen. Posio on hieman yksinään nyt Lapin liitossa, kun ei olla kiinteästi mukana missään seutukuntakoalitiassa. Keskeisin vahvuus on yhteistyökulttuuri ja maakunnallinen identiteetti, joka yhdistää vahvasti Lapin kuntia. Identiteettiin sisältyy sekä negatiivista perifeerisen itsekäsityksen ja surkeuden julistamista että positiivista ylpeyttä. Vaikka ollaan Lapissa maantieteellisesti laaja alue, ollaan kulttuurisesti yhtenäinen alue (särö tulee Kemi-Tornion alueella, mitä voidaan pitää "kulttuurillisena ja vanhana juopana"). Maakuntana Lappi on kuitenkin Riipin mielestä tarpeeksi kompakti, jossa keskusteluyhteydet on helppo muodostaa.

Mika Riipin mukaan vaikutusten arviointia tapauksessa, jossa Koillis-Suomen aluekeskuskunnat siirtyvät Lapin maakunnan alle, voidaan lähestyä sekä kuntien- että maakunnan näkökulmasta. Kuntanäkökulmasta on selvää, että mikäli kuuluttaisiin samaan maakuntaan, lisäksi tämä synergiaetuja mitä hankemaailmassa tulisi. Laajemmin ajateltuna Lapin yhteydessä mahdollisuutena on korostaa asemaa edunvalvontatyössä, koska 27 000 asukkaan väestöpohjalla olisimme selkeästi toiseksi merkittävin toimija Lapin maakuntaliitossa heti Rovaniemen jälkeen. Mikäli Koillis-Suomen aluekeskuksen alue ja Itä-Lapin alue lähentyisivät toisiansa, kenties jopa seutukuntajakoa voisi tarkastella näinkin laajasti, niin Itä-Lapin asema tämän mukaantulon myötä olisi todella vahva. Se, löytyykö yhteistä tahtotilaa esimerkiksi Kuusamo-Kemijärvi akselilla, on oma kysymyksensä. Mutta painoarvo maakunnan liiton päätöksenteossa ja edunvalvonnassa tulisi olemaan todella suuri.

Maakunnan liiton näkökulmasta on nähty (erinäisten jo käytyjen keskustelujen pohjalta), että jos Kuusamo liittyisi Lappiin, se toisi Lappiin tiettyä osaamista ja vahvuutta, eikä se muuttaisi maakunnallista identiteettiä. Lapin maakunnan asema ihan selvästi vahvistuisi ja ehkä vielä yhtenäistäisi Lappia kolmantena painopisteenä, joka "tasapainottaisi maakuntaa". Posion kunnanjohtaja Mika Riipi näkee, että nykyisen Lapin näkökulmasta identiteettiongelma ei ole mahdollista. (Posion kunnanjohtaja Mika Riipi, haastattelu, elokuu 2008.)

Maakuntaliittojen roolin Riipi näkee tulevaisuudessa edelleen tästä vahvistuvan. Elinkeinotoiminnan osalta selkeästi vahvistuvan, koska toimijat vähenevät aluehallinnon puolella valtion taholta. Mielenkiintoista on pohtia myös sitä, minkä roolin jatkossa maakunnan liitto ottaa koko toimintakentässä suhteessa omistajakuntiinsa eli esimerkiksi rooli kuntien yleisessä edunvalvonnassa. (Posion kunnanjohtaja Mika Riipi, haastattelu, elokuu 2008.)

Koska maakuntaliittoselvityksen lähtökohtana on selvittää Koillis-Suomen aluekeskuksen kuntien liittymistä yhden maakunnan alle, pohti Posion kunnanjohtaja Mika Riipi sitä mahdollisuutta, jos Posion vaihtaisi nykyistä maakuntaa Pohjois-Pohjanmaahan. Jos ajatellaan, että olisi seutukunta, johon kuuluisi Kuusamo, Posio ja Taivalkoski, ja seutukunta kuuluisi Pohjois-Pohjanmaahan, vahvuutena Posion näkökulmasta olisi se, että toimijana alue olisi yhtenäinen ja yhteisestä elinkeinotoimen organisoinnista poistuisivat rajassa olevat esteet. Vahvuuteen Riipi pitää silloin muidenkin hallinnollisten rajojen poistumista, mikä helpottaisi yhtenäistä toimintaa. Heikkoutena olisi Posion näkökulmasta identiteettikysymys, voidaanko puhua Koillismaasta, mikä Koillismaa ja sen identiteetti oikein olisi. Käsite on kuitenkin tavattoman paikallinen käsite verratessa vaikkapa Lappiin. Palvelutuotannon organisoinnin näkökulmasta heikkoutena olisivat välimatkakysymykset, mikäli kytkös Rovaniemen kanssa katkeaisi. (Posion kunnanjohtaja Mika Riipi, haastattelu, elokuu 2008.)

Mahdollisuuksien puolella Riipi näkisi sen, että mikäli identiteetti löytyisi ja hallinnolliset rajat kapenisivat, niin silloin olisi mahdollisuus nousta menestyväksi seutukunnaksi

kokonaisuudessa. Mahdollisena uhkana olisi se, että Koillismaa voisi jäädä perifeeriseen loukkuun. Tämä johtuisi siitä, että Pohjois-Pohjanmaa on iso, Oulu-keskeinen toimija ja mikäli alue kapseloituisi sillä tavalla, että oltaisi irti Lapistakin, niin silloin oltaisiin irti kaikesta. Posion uhkana olisi se, että toimintaedellytykset heikentyisivät hyvin paljon. (Posion kunnanjohtaja Mika Riipi, haastattelu, elokuu 2008.)

7.4 Koillismaa Lapin aluekeskuksena tulevaisuudessa?

Aluejakoja koskevan lainsäädännön, maakuntajakolain, pohjana on kunnallishallinnon yhteistyöstä lähtevä aluejaotus. Voidaan kuitenkin kysyä: mikä on maakunta? Etelä-Karjalan maakuntajohtaja Timo Puttonen (11.12.2007) toteaaakin talousmaakunnan olevan kaikista markkinatalousmaista löytyvä taloudellis-toiminnallinen aluejako. Maakunnalle on työnjaon myötä syntynyt keskus, jossa ovat ylemmänasteiset yksityiset ja julkiset palvelut.

Puttosen (2007) mukaan maakunnalla ja sen asukkailla tulee olla *sisäistä yhteenkuuluvuutta, koheesiota*. Ihmisten päivittäinen *liikkuminen, työssäkäynti ja asiointi tapahtuvat valtaosin maakunnan alueella*. Maakuntalehtien ja maakuntaradioiden levikki- ja kuuluvuusalueet ovat suunnilleen maakuntien alueita vastaavia. *Kuntien välinen yhteistyö on vilkkainta oman maakunnan kuntien kesken. Taloudellisessa toiminnassa osuuskaupat ja osuuspankit ovat tyypillisesti maakunnan laajuisia*. Maakuntia kuvaavat myös tietyt *kulttuuriset erityspiirteet*.

Lapin maakuntaohjelman 2007-2010 perustana on arvopohja. Arvot muodostuvat ohjelmassa neljästä komponentista: lappilaisuudesta, joka merkitsee muun muassa omien juurten ja kulttuuriperinteen arvostamista, luovuudesta, tahdosta ja osaamisesta, yrittäjyydestä sekä ympäristöstä ja kestävästä kehityksestä. (Lapin maakuntaohjelma 2007–2010, 36.) Se vastaako tämä arvopohja myös Koillismaan asukkaiden ja elinkeinoelämän arvopohjaa, saa alkunsa pitkälti kulttuuri-historiallisista piirteistä ja identiteettikysymyksestä. Nämä asiat ovat tänä päivänä alueen ihmisten subjektiivisen kokemuksen, etenkin puhtaan tunteen, värittämiä.

Lapin liiton maakuntajohtajan, Esko Lotvosen mukaan "Kuusamosta syntyisi Lapin kolmas keskuspaikka ja sen asiallinen ja poliittinen painoarvo olisi suuri"(Koillissanomat 14.5.2008). Tällä Lotvonen tarkoittaa sitä, että jos oletetaan Oulun olevan hyvin vahva keskus ja sen kanssa on (Koillismaalla) vaikea päästä tasavertaisempaan tilanteeseen, niin mahdollisesti Lapin keskusten joukossa Kuusamon rooli olisi suhteessa merkittävämpi. Kuusamo olisi ainakin yhtä suuri kuin Kemi ja Tornion kaupungit. Kuitenkin etäisyydet olisivat sillä tavalla suuria, että Rovaniemi ja Kuusamo liki 200 km:n välimatkalla eivät joutuisi kilpailutilanteeseen. (Lotvonen, haastattelu kesäkuu 2008.)

Kuusamolla olisi täten Lapissa oma vahva toiminta-alueensa. Lapissa Kuusamo voisi nousta mm. puuteollisuuden, meijerin ja muiden toimintojen suhteen näkyvämmäksi kuin Pohjois-Pohjanmaan suhteen. Jos Kuusamo olisi neljänneksi suurin kunta (kaupunki) maakunnassa, on alueella silloin myös poliittista sanavaltaa. Kuusamon väestönosuus olisi noin kymmenen prosenttia Lapin väestöstä (Pohjois-Pohjanmaalla viisi prosenttia). Kuusamo olisi hyvin vahva toimija Lapin elinkeinoelämässä ja muussakin yhteiskuntapolitiikassa. Kuusamolla olisi kenties suhteellisesti vahvempi rooli Lapin puolella kuin Pohjois-Pohjanmaalla. (Lotvonen, haastattelu kesäkuu 2008.)

Lapin liiton maakuntajohtaja Esko Lotvosen mukaan Lapin matkailuelinkeinon näkemys asiaan on se, että Kuusamon tulisi olla Lappi-brändiin leimaantumishalun vuoksi myös

käytännössä samaa maakuntaa. Kuusamon oma vahva brändi ja kuva toisi puolestaan Lapille vahvistusta. Palvelutoiminnan järjestämisessä taas yhteistyö järjestyisi Lotvosen mukaan Kuusamon ja Posion sekä Sallan ja Itä-Lapin kanssa: Kuusamo vahvistaisi Kemijärveä ja Sallaa, jolloin Itä-Lapin rakenne vahvistuisi. Kuusamo heijastaisi Rovaniemelle matkailun- ja palveluiden yhteistyötä. (Koillissanomat 14.5.2008).

Koillis-Suomen aluekeskuksen ja Kuusamon yhdistyminen Lappiin toisi Lapin kannalta sen hyödyn, että vahva kunta liittyisi Lappiin ja vahvistaisi sitä. Maakunnan tasolta ei tällaista tilannetta nähdä kilpailutekijänä. Kuusamo taas hyötyisi Lotvosen mukaan erityisesti matkailussa ja kansainvälisessä yhteistyössä verkostojen muodossa. Kuusamo voisi käyttää Lappi-brändiä aidon lappilaisen yhteistyöverkoston osana ja muut kansainväliset verkostot olisivat myös Kuusamon käytössä (mm. Venäjällä Muurmanski, Pohjois-Norja ja Pohjois-Ruotsi). (Lotvonen, haastattelu kesäkuu 2008.)

Kannanottonsa maakuntaliittokysymykseen on antanut myös Lapin uusi maaherra, Timo E. Korva, jonka mukaan Kuusamon alue sopisi Lappiin paremmin kuin Pohjois-Pohjanmaalle. Kantaansa Korva perustelee sillä, että Kuusamon alue on tyypillisemmin Lapin maisemia ja matkailu yhdistää Kuusamo ja Lappia. Korva nostaa esiin myös molemminpuolisen hyödyn liitokselle imagoon viitaten. (Lapin kansa 19.7.2008.)

Pohjois-Pohjanmaan maakuntahallituksen puheenjohtaja Mirja Vehkaperän mukaan on tärkeää, että asiaa selvitetään, mutta toteaa kuitenkin, että Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan maakunnilla on tulossa yhteistyöhanke matkailun osalta yhteisten intressien synnyttämänä. Vehkaperä toteaaakin, että "ilman maakunnan muutosta voidaan synergiaa hyödyntää". (Koillissanomat 14.5.2008.)

8 LOPPUSANAT

Tässä selvityksessä esiin tuoduilla näkökulmilla on haluttu nostaa esiin mahdollisimman monipuolinen lähestyminen Koillis-Suomen aluekeskuskuntien mahdolliseen maakuntavaihdokseen. Näkökulmia ja muita esille tuotuja asiakokonaisuuksia tarkastaessa on huomioitava, että jokainen arvioi näkökulmia omien intressien ja tunteiden määrittämien painotuksien mukaisesti.

Ylimaakunnallista yhteistyötä painotetaan maakuntien strategioissa ja maakuntaliitot ovat omalla toiminnallaan edesauttaneet maakuntarajojen aiheuttamien toiminnallisten rajojen mataloittamista. Tämän päivän alati kiristyvässä kilpailutilanteessa jokaisen kunnan, aluekeskuksen ja maakunnan tulee tehdä yhteistyötä yli hallinnollisten maakuntarajojen omien tarpeiden mukaisesti.

Yrityselämän näkökulmasta tuli esiin imagollisia hyötyjä Lappiin kuulumisesta matkailun osalta. Sen sijaan esimerkiksi kuljetustukien osalta, joka koskee etenkin puunjalostusteollisuutta, suoranaisia etuja Lappiin liittymisessä ei ole. Työnantajan sosiaaliturvamaksujen osalta lisäarvoa Lappiin liittymisessä syntyy, sillä Lapissa on olemassa toistaiseksi voimassa oleva SOTU -maksujen vähennyskelpoisuus. Pohjois-Pohjanmaassa tätä ei ole.

Matkailutoimialalla Koillis-Suomen Aluekeskuksen kuntien (lue Ruka-Kuusamon) Lappi-yhteistyöstä on neuvoteltu jo pitkään tuloksetta. Matkailuyhteistyöhön ei ole löytynyt tarpeeksi laajaa kannatusta Lapista. Näistä lähtökohdista viime keväänä avattu keskustelu Koillis-Suomen aluekeskuksen kuntien liittymisestä Lapin maakuntaan lähti liikkeelle tilanteeseen sopimattomasta lähtökohdasta. Yhteistyötä lähdettiin synnyttämään hallinnollisesta näkökulmasta, kun käytännön toiminnassa yhteistyö yli maakuntarajojen ei ollut edennyt.

Näkökulmista voidaan johtaa selkeitä hyötyjä ja haittoja maakuntavaihdokseen. Kuten edellä on todettu, maakunnan vaihtamiselle ei ole juridisia esteitä, vaan päätös on puhtaasti poliittinen. Löytyykö alueelta todella aitoa halua vaihtaa maakuntaa? Tulevaisuudessa on tärkeää, että oli Koillis-Suomen aluekeskuskuntien päätös maakunta-asiassa mikä tahansa, tulevaan päätökseen sitoudutaan ja sen eteen ollaan valmiit tekemään työtä pitkäjänteisesti.

Lopuksi, maakuntakeskustelussa tulee muistaa, että kaikkein tärkeintä Koillis-Suomen Aluekeskuksen kuntien kannalta on se, että selkeä strategisen tason yhteistyö yli maakuntarajojen kehittyy ja syvenee käytännön tekemisen kautta, kuului alue sitten hallinnollisesti Pohjois-Pohjanmaahan tai Lappiin.

LÄHTEET:**Virallislähteet:**

ALKU-hankkeen tilannekatsaus, väliraportti 9.4.2008.

Alueiden kehittämislaki, 7 §.

Koillissanomat, artikkeli "Kuusamon yrittäjät suopeita Lapin liiton aloitteelle" 13.5.2008

Koillis-Suomen aluekeskusohjelma 2007–2010.

Koillis-Suomen seudullisen aluekehitys ja tulevaisuustoimikunnan pöytäkirjanote 8.4.2008.

Korva, Timo. Lapin kansa, artikkeli "Uusi maaherra: Lapilla edessä loistava tulevaisuus", 19.7.2008.

Lapin Kansa, artikkeli "Lapin lumoissa" 14.6.2008

Lapin liiton lausunto valtiovarainministeriölle, maaliskuu 2008

Lapin maakuntaohjelma 2007–2010

Lapin maakunnan yhteistyöasiakirja 2008–2009

Lapin työvoima- ja elinkeinokeskus (TE -keskus), Toimintakertomus 2006

Lapin työvoima- ja elinkeinokeskus (TE -keskus), Toimintakertomus 2007

Lappalainen, Tommi. Lapin kansa, artikkeli "Kuinka suuri markkina-arvo Lapland -nimellä matkailussa on", helmikuu 2008.

Maakuntajakolaki, 1 §

Normann, Richard. (1999.) Service Management. Strategy and Leadership in Service Business. Second Edition. John Wiley & Sons. West Sussex, England.

Pitkänen, Leo. (2008.) Lappi-Koillismaa matkailun imagomarkkinoinnin esiselvitys.

Pohjois-Suomen EAKR -toimenpideohjelma 2007–2013.

Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2007–2010.

Puttonen, Timo. (11.12.2007.) Aluehallinnon uudistaminen Etelä-Karjalan näkökulmasta. www-sivusto.

Rope, Timo & Mether, Jari. (1991) Mielikuvamarkkinointi. Ekonomiasarja.2.painos. Weilin+Göös, Helsinki.

Sisäministeriö, Aluehallinnon uudistamishankkeen asettamispäätös 29.6.2007.

Valtioneuvoston päätös N:o 1/5229/97

Valtiovarainministeriö, ALKU- hankkeen Aluejakotyöryhmän väliraportti.

www-lähteet:

Koillis-Suomen aluekuvaus, luettavissa osoitteessa: [http:// www.koillismaa.fi /myotale/ aluekuvaus.htm](http://www.koillismaa.fi/myotale/aluekuvaus.htm).

Kuusamoregion www-sivusto, aluekehitys ja tilastot, luettavissa osoitteessa www.kuusamoregion.fi.

Lääni ja maakuntarajat Pohjois-Suomessa, katsottavissa osoitteessa www.luontoon.fi

Maakuntien liitot, luettavissa osoitteessa: <http://www.reg.fi/index.html>.

Haastattelut (aikajärjestys):

Pohjois-Pohjanmaan liiton ohjelmakoordinaattori Mari Rautiainen, haastattelu 6.6.2008.

Pohjois-Pohjanmaan liiton maakuntajohtaja Pauli Harju, haastattelu 9.6.2008. ja puhelinhaastattelu 11.9.2008.

Lapin liiton maakuntajohtaja Esko Lotvonen, haastattelu 23.6.2008.

Pohjois-Pohjanmaan liiton aluekehityspäällikkö Terttu Väänänen, puhelinkeskustelu, elokuu 2008.

Lapin yliopiston matkailun tutkimusjohtaja Vesa A. Heikkinen, haastattelu 25.8.2008.

Kuusamon kaupunginjohtaja Timo Halonen, haastattelu 27.8.2008.

Posion kunnanjohtaja Mika Riipi, haastattelu 28.8.2008.

Taivalkosken kunnan hallituksen ensimmäinen varapuheenjohtaja Marja-Riitta Karjalainen, sähköpostihaastattelu 1.9.2008.

Hallinto- ja kuntaministeri Mari Kiviniemi, haastattelu 2.9.2008

Filosofian tohtori h.c. Samuli Onnela, sähköpostihaastattelu 11.9.2008.

Kuusamon yrittäjien puheenjohtaja Kirsti Ketola, puhelinkeskustelu, syyskuu 2008.

Lapin TE -keskuksen yritysoston osastopäällikkö Liikamaa Terho, puhelinkeskustelu, syyskuu 2008.

Pohjois- Pohjanmaan TE -keskuksen yritystutkija Arja Keränen, syyskuu 2008.

Lapin TE -keskuksen yritysosan osastopäällikkö Liikamaa Terho, keskustelu, syyskuu 2008.

LIITTEET:

Liite 1. Lapin liitolle allokoitujen EAKR –varojen vuosina 2007 ja 2008 toimintalinjoittain.

<i>Rahoitus</i>	<i>v. 2007 (milj. €)</i>	<i>% -osuus EAKR:n kokonaismäärästä</i>	<i>v. 2008 (milj. €)</i>	<i>%-osuus EAKR:n kokonaismäärästä</i>
<i>TL1</i>	0,5	7,76	0,5	7,6
<i>TL2</i>	0,38	7,8	0,791	15,92
<i>TL3</i>	0,5	15,96	0,35	10,95
<i>EAKR</i>	1,420*	9,83	1,641	11,13

*sisältää ohjelmareservin 40 000 € Multipolishankkeeseen

Liite 2. Pohjois-Pohjanmaan liitolle allokoitujen EAKR-varojen vuosina 2007 ja 2008 toimintalinjoittain.

<i>Rahoitus</i>	<i>v. 2007 (milj. €)</i>	<i>% -osuus EAKR:n kokonaismäärästä</i>	<i>v. 2008 (milj. €)</i>	<i>%-osuus EAKR:n kokonaismäärästä</i>
<i>TL1</i>	1	14,71	1	14,42
<i>TL2</i>	2,401	28,58	2,519	29,4
<i>TL3</i>	0,5	9,24	0,4	7,25
<i>EAKR</i>	3,901	18,93	3,919	18,64

Liite 3. Pohjois-Pohjanmaan liitolle suunnattu EAKR rahasto-osuus kokonaisuudessaan (milj. €).

<i>milj. €</i>	2007	2008	(arvio) 2009
TL1	2	2	2
EAKR	1	1	1
VALTIO	0,4	0,4	0,6
Kuntarahoitus	0,6	0,6	0,4
Muu julkinen	0	0	0
TL2	5,031	4,839	5,682
EAKR	2,401	2,519	2,841

VALTIO	0,615	1,385	1,171
Kuntarahoitus	2,015	0,935	1,67
Muu julkinen	0	0	0
TL3	1	0,8	1,121
EAKR	0,5	0,4	0,56
VALTIO	0,25	0,21	0,283
Kuntarahoitus	0,25	0,19	0,278
Muu julkinen	0	0	0
YHTEENSÄ	8,031	7,639	8,803
EAKR	3,901	3,919	4,401
VALTIO	1,265	1,995	2,054
Kuntarahoitus	2,865	1,725	2,348
Muu julkinen	0	0	0

Liite 4. Lapin liitolle suunnattu EAKR rahasto-osuus kokonaisuudessaan (milj. €).

milj. €	2007	2008	(arvio) 2009
TL1	0,96	1	1,216
EAKR	0,5	0,5	0,608
VALTIO	0,383	0,383	0,466
Kuntarahoitus	0,077	0,117	0,142
Muu julkinen	0	0	0
TL2	0,73	1,54	1,54
EAKR	0,38	0,791	0,791
VALTIO	0,268	0,553	0,553
Kuntarahoitus	0,082	0,196	0,196
Muu julkinen	0	0	0
TL3	0,93	0,607	0,614
EAKR	0,5	0,35	0,3
VALTIO	0,362	0,245	0,234
Kuntarahoitus	0,069	0,012	0,08
Muu julkinen	0	0	0
YHTEENSÄ	2,62	3,147	3,37
EAKR	1,38	1,641	1,699
VALTIO	1,013	1,181	1,253
Kuntarahoitus	0,228	0,325	0,418
Muu julkinen	0	0	0